

F
2408
B57

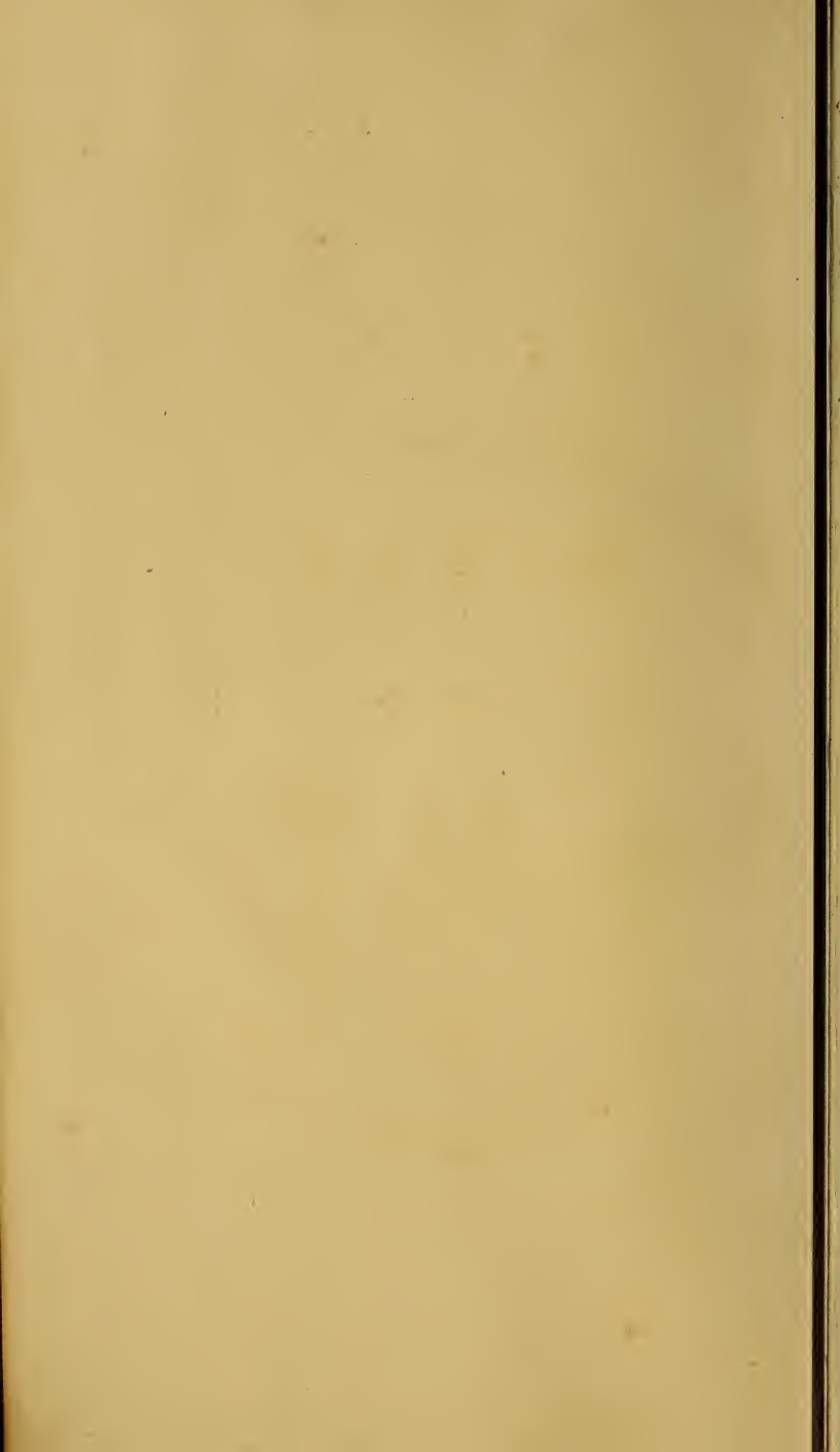
Class F 2408

Book B 57

S U R I N A M E,

IN DESZELFS TEGENWOORDIGEN TOESTAND.

0982
'01

1-16789

F2408
B57

WALL ST

2500 70

I N H O U D.

	Bladz.
VOORREDE	V.
I. <i>Aardrijkskundige ligging. Grenzen. Rivieren. Gesteldheid van het land in het algemeen. Overzicht van de ge- schiedenis der Kolonie. . . . .</i>	11.
II. <i>Jaargetijden. Klimaat. Luchtgesteld- heid. Gezondheidsregels . . . . .</i>	16.
III. <i>Regering. Regtspleging. Weeskamer. Belastingen . . . . .</i>	27.
IV. <i>Artikels van invoer. Tollen. Koop- handel . . . . .</i>	38.
V. <i>Producten der Kolonie. Uitvoer en Tollen daarvan. Geldmiddelen . . . .</i>	50.
* 2	VI.

- VI. *Paramaribo. Woningen en tuinen. Gasthuizen en andere Gestichten voor zieken. Bevolking. Beschaving. Scholen. Toestand der wetenschappen. Nijverheid der Kolonie . . . . .* 57.
- VII. *Herbergen. Gastvrijheid. Over den goeden toon in de beschaafde gezelschappen. Societeiten. Openbare vermaken. Leefwijze. Keuken. Bediening. Kleederdragt. Talen. Bemerkingen voor Duitschers, die naar Suriname willen reizen . . . . .* 75.
- VIII. *Een uitstap naar het land . . . . .* 92.
-

VOORREDE.

Wie Suriname wil leeren kennen ten aanzien van deszelfs geschiedenis, natuurlijke historie en landhuishoudkunde, dien verwijs ik naar de volgende schriften:

J. J. HARTSINK. Beschrijving van Guyana enz. Amsterdam, 1770. 2 deelen, 4°.

Surinaamsche Almanak voor de jaren 1820 en 1821. Amsterdam bij C. G. Sulpke, 2 jaargangen, 8° met kaarten.

P. FERMIN. Nieuwe algemeene beschrijving
der Kolonie Suriname enz. Amsterd. 1770.
2 deelen.

ANT. BLOEM. De Landbouw van Suriname,
enz. Amsterd. 1786. één deel, in 8°.

die hem wel niet volkomen zullen bevredigen,
maar waarin hij veel tot opheldering van al-
les zal vinden.

Dewijl men thans zoo veel naar Amerika reist
en daarvan zulke kostbare reisbeschrijvingen
uitkomen, zoo ware het te wenschen, dat
Suriname, hoewel eene kleine landstreek, ja
slechts een punt in vergelijking met de uit-
gestrekte Spaansche en Portugesche bezittingen
op het vaste land van dat werelddeel, ook
eenmaal zijnen HUMBOLD mogte vinden. De
rijkdom der Kolonie aan allerlei dieren en
planten; de ongemeene vruchtbaarheid van haren
grond; hare geschiktheid voor den landbouw;

en

en eindelijk hare commerciële betrekkingen met Europa, moeten de opmerkzaamheid van ieder beschaafd man tot zich trekken.

De gemakkelijkheid en veiligheid, waarmede de reiziger dit land, niet alleen zoo verre de plantaadjen strekken, maar zelfs tot in de dorpen der Indianen en Boschnegers, bezoeken kan, zijn voordeelen, welke hij niet overal in die mate zal aantreffen, en die hem bij zeer geringe kosten, in korter tijd en met minder gevaren, eenen rijkeren buit beloven, dan het zoo veel bereisde en beschrevene Brazilië tot heden toe nog heeft opgeleverd.

Inderdaad, zoo lang de Regering van het Moederland zulk eene onderneming niet zelve zal doen of krachtdadig ondersteunen, zal deze wensch wel onvervuld blijven, omdat diegenen, welke Suriname als planters, ambtenaars of kooplieden eenen tijd lang bewonen, te veel met zich zelve en hunne bezigheden te doen hebben, ook zelden of ooit

met de noodige wetenschappen en hulpmiddelen toegerust zijn, dan dat zij zich met een gelukkig gevolg aan eene beschrijving, die een grondig onderzoek en al het wetenswaardige van het land bevatte, zouden kunnen toewijden; hetgeen ook de taak van één ééning mensch niet zijn kan, maar waartoe, zal er iets deugdlijks geleverd worden, eene vereeniging van in kunsten en wetenschappen ervaren mannen vereischt wordt.

Totdat het intusschen eenmaal daartoe mogt komen, zoude men zich met eene minder uitvoerige en geleerde, maar vooral met eene minder kostbare schets van den tegenwoordigen toestand dier Kolonie tevreden kunnen stellen; inzonderheid omdat diegenen, welke dezelve het meest van nooden hebben, zelden in de gelegenheid zijn, om groote sommen voor boeken uit te geven. Zij, die met Suriname in eenige betrekking staan, hebben reeds lang naar zulk eene schets verlangd,

langd, welke inderdaad eene wezenlijke behoefte is voor hem, die door omstandigheden genoodzaakt is, of uit vrije keus besloten heeft, zelf daarheen te reizen. Ik weet dit bij eigene ondervinding. Hoe gaarne hadde ik mijnen laatsten dukaat uitgegeven voor een boek, ja voor de loutere lecture van hetzelfde, om mijne nieuwsgierigheid te bevredigen; maar ik vond zoodanig een niet. — Men beval mij het werk van HARTSINK aan, alsmede de reizen van STEDMAN naar Suriname.

Alhoewel het eerste reeds 55 jaren oud, en door eenen man geschreven is, die Suriname nooit gezien had, zoo blijft het toch ten aanzien van deszelfs geschiedenis steeds het beste werk, dat tot heden toe hierover verschenen is; terwijl de reisbeschrijving van STEDMAN niet dan een hutspot zijner liefdegeschiedenis, krijgsavonturen en twisten met zijnen kolonel FOURGEOD, wiens expeditie tegen de Boschnegers hij in het jaar 1772—1775

bijwoonde, oplevert. Al deze, na verloop van 50 jaren, weinig belangrijke intrigues en anekdoten zijn met wijdloopige beschrijvingen en afbeeldingen van plantaadjen en dieren, planten en suikermolens, negers en de wreede werktuigen, waarmede zij gepijnigd werden, doorvlochten.

Doch veel is daarvan volkomen onwaar, het meeste verminkt en vreesselijk overdreven; zoodat men dit boek bijna voor eenen roman kan houden, maar niet als een waar tafereel van den toenmaligen toestand van Suriname aanbevelen.

Eenige nieuwere Engelsche, Fransche en zelfs Hollandsche schriften over dit onderwerp stellen ons even min tevreden; deels wegens de onbekendheid van den schrijver met de plaatselijke gesteldheid der Kolonie; deels ook wegens de in de laatste tien jaren plaats gehad hebbende veranderingen in zoo vele dingen.

Doch

Doch alles, wat ik in de meeste reisbeschrijvingen en aardrijkskundige handboeken, namelijk in de veel gelezene werken van ZIMMERMAN en in de *Géographie universelle* van MALTE-BRUN, met betrekking tot Suriname gelezen heb, is woordelijk uit STEDMAN overgeschreven. Waarlijk, men zou toch in onze dagen van zulke beroemde en dure werken mogen verwachten, dat zij den kooper of lezer iets nieuws en beters mede te deelen hadden, dan de zoo dikwijls opgewarmde vertelsels van STEDMAN!

Bij dit gebrek aan naauwkeurige berigten over den toenmaligen toestand van zaken in Suriname, is het in het oog loopend, dat van al de Europeanen, die deze Kolonie langeren tijd bewoond en in onze dagen verlaten hebben, het nog niemand der moeite waardig gekeurd heeft, iets daarover in het licht te geven, niettegenstaande er onder diegenen, welke sedert 1817 terug gekeerd zijn, menig
be-

beschaafd en wel onderwezen man gevonden werd.

Hieruit laat zich ook gedeeltelijk het zonderling verschijnsel verklaren, dat men zelfs in Holland, het Moederland der Kolonie, niets bepaalds of bevredigends daarover kan verneemen; ofschoon men met reden zou mogen vooronderstellen, dat er aldaar, bij de menigvuldige betrekkingen en verbindtenissen met dat Land, lieden genoeg zouden moeten gevonden worden, die er eene naauwkeurige kennis van hebben. Doch deze bronnen zijn voor de vreemdelingen gesloten. — Men zwijgt misschien uit vrees van zich te benadeelen, en laat het aan een ieder over, om hetgene hij verlangt te weten op de plaats zelve te onderzoeken. Alles, wat men daarover verneemt, is gewoonlijk in het goede zoo wel als in het kwade overdreven; men hoort altijd de tegenstrijdigste berigten. Terwijl het de eene, wien het daar goed ging, als een aardsch paradijs
schil-

schildert, en dagelijks daarnaar terug verlangt, wordt het door anderen als een hoogst ongezond en onaangenaam verblijf, als een verschroeid Siberië, uitgekreten! Doch dit alles is overdreven. Het is noch het een noch het ander; maar heeft zoo als ieder land, ja zoo als alle dingen in de wereld, zijne voor- en nadeelen, en de waarheid ligt ook hier, zoo als bijna altijd, in het midden.

Want indien Suriname wezenlijk een Eden was, zoo zoude het, bij de thans in Europa plaatsgrijpende zucht tot landverhuizing, weldra door emigranten van dien aard overstromd zijn; indien het daarentegen den Europeschen bewoner geene genoegelijkheden des levens aanbood, zoo zou het niet ligt, hetgeen toch dikwijls genoeg geschiedt, door onafhankelijke personen, ja familiën, tot een levenslang verblijf gekozen worden.

De schrijver van dit werkje heeft aldaar

ver-

verscheidene jaren geleefd; hem is veel goeds en kwaads bejegend; hij is getuige geweest van belangrijke gebeurtenissen.

Hij kwam in zijne betrekking bijna met alle klassen der inwoners aldaar in aanraking, en verkeerde met eenige voorname mannen, die op een standpunt geplaatst waren, van waar zij alles beter konden overzien en beoordeelen; aan hen is hij menig onderrigt omtrent het verledene, menige opheldering over het tegenwoordige verschuldigd. Het meeste eindelijk heeft hij zelf waargenomen. — Hij wil zich geenszins aanmatigen, om de volgende beschouwingen en bemerkingen zijnen lezeren als iets van een uitstekend belang aan te bieden, of als een schrift, geschikt, om de gapingen aan te vullen: hij verzoekt slechts deze regels blootelijk voor datgene te nemen, wat zij zijn moeten, namelijk: verspreide bijdragen tot de kennis van den tegenwoordiger toe-

toestand der Kolonie en der maatschappelijke betrekkingen van de aldaar levende Europeanen. Men verwachtte derhalve van hem geene vertelling van avonturen en anecdoten, van welken aard ook; zoo min als eene beschrijving van den landbouw, van het dieren- en plantenrijk. Hij zoude daarover niets grondigs kunnen zeggen, omdat hij noch planter noch natuuronderzoeker is, en in het algemeen gedurende zijn verblijf aldaar slechts weinige weken als gast op plantaadjen doorbragt.

Hij heeft derhalve alleen getracht, aan zoodanige lieden, die zich derwaarts willen begeven, een eenigermate duidelijker denkbeeld van datgene te geven, wat zij aldaar te vinden, te verwachten hebben; hun in het voorbijgaan nuttige wenken te geven, ten einde hen voor vele dingen te waarschuwen; en aan anderen, die met Suriname in betrekking staan, met den toestand en samenhang van den

den loop der werkzaamheden eenigzins nader bekend te maken. Uit dit oogpunt verzoekt de schrijver deze welmeenende regelen te beschouwen en met toegevendheid te willen beoordeelen.

Geschreven in Februarij 1823.

I.

*Aardrijkskundige ligging. Grenzen. Rivieren.
Gesteldheid van het land in het algemeen.
Militair Cordon. Boschnegers. Indianen.
Bevolking. Overzicht van de geschiedenis
der Kolonie.*

De Kolonie Suriname ligt in het noordelijk gedeelte van Zuid-Amerika, op de kust van Guiana, op oude kaarten en bij oudere schrijvers de *Wilde Kust* genaamd; tusschen den 4^{en} en 6^{en} graad noorderbreedte en 53° 50' en 57° 10' westerslengte van Greenwich.

Ten noorden wordt zij in hare gansche lengte door den Atlantischen Oceaen bespoeld. Ten oosten wordt zij door de Maroni of Marowijn-rivier van het Fransche Guiana of het gouvernement Cayenne; ten westen door de Corrantijn-rivier van de thans aan Groot-Brittannië behorende Kolonie Berbice, gescheiden; ten zuiden verliest zij zich in onbegrensde wildernissen.

Behalve de beide groote rivieren, welke hare oostelijke en westelijke grenzen uitmaken, wordt zij door vijf voorname rivieren, namelijk: de Suriname

A

(waar-

(waarvan zij haren naam ontleent), de Commewijne, de Saramacca, de Copename en de Nikeri, alsmede door een aantal kleinere, aldaar Kreken genaamd, en door onderscheidene kanalen doorsneden; zoodat deze landstreek rijk is aan verschillende wateren.

De grond is tot op omtrent 8 uren binnenwaarts vlak en door aanslikking van de zee gevormd; ook zijn er langs de geheele kust, tot op eenen verren afstand van dezelve, groote modderbanken, waardoor het vaste land binnen eenige eeuwen insgelijks in grond zal winnen. Verder landwaarts in wordt de grond vaster en allengskens iets hooger. Men vindt steenen, stukken van rotsen, kleine hoogten, en dit schijnt de eigenlijke vaste kust geweest te zijn. Ten zuidoosten van de rivier de Suriname ziet men hoog land; het voorgebergte der dieper landwaarts in liggende hoogere gebergten, waaruit de groote rivieren der Kolonie haren oorsprong nemen.

Het land is overal ongemeen vruchtbaar en levert alles overvloedig op, wat die hemelstreek slechts voortbrengen kan.

Aan de zeekusten komen de boomwol-plantingen het beste voort; de koffijboom wil vette tuinärde, die op eenigen afstand van de kusten in overvloed gevonden wordt; het suikerriet gedijt overal.

De bosschen, waarmede het gansche onbebouwde gedeelte des lands bedekt is, leveren de menigvuldigste, somwijlen zeer harde en kostbare houtsoorten op,

op, waarvan wij slechts het zoogenaamde *letterhout* noemen, hetwelk op eene donker roode vlakke zwarte aderen, in de gedaante van letters, vertoont. Zeer dikke cederboomen worden er in menigte gevonden. Men vindt er onder anderen den tamarinden- tonka- rocou- copal- en copaivaboom; de vanille-rank, verscheidene soorten van koortsbast, alsmede eene ontelbare menigte geneeskundige planten; van al hetwelk nogtans voor den handel geen gebruik wordt gemaakt. — Slechts eenig hout, dat men voor het bouwen noodig heeft, trekt men uit deze onmetelijke bosschen, die met eene ongehoofelijke menigte viervoetige dieren, waaronder veel smakelijk wild, alsmede met vogels van de zeldzaamste soort, vervuld zijn.

De zee en de rivieren wemelen insgelijks van tweeslachtige dieren, van schelpdieren en visschen. Het heer van insekten is niet minder talrijk. — In het algemeen is Suriname aan voorwerpen in het dieren- en plantenrijk, maar inzonderheid aan schoone vogels en kapellen, bij uitnemendheid rijk, en biedt in alle opzigten den natuuronderzoeker eene onuitputtelijke mijn aan.

De meeste plantaadjen liggen aan de oevers der kreek of rivieren, vele ook aan de zeekusten; zoodat men op allen te water komen kan. De afgelegenste bezitting landwaarts in kan men op 30 uren afstands van de stad rekenen; terwijl daarentegen de aan de zeekust tot het district

Nikeri behorende plantaadjen nog wel eenmaal zoo ver van Paramaribo verwijderd zijn.

Aan de westelijke punt van het Schiereiland, hetwelk door den Oceaan en den mond van de rivier de Suriname gevormd wordt, ligt de militaire post Bramspunt, ($5^{\circ} 40' 30''$ N. B. $55^{\circ} 11'$ W. L.) de eerste ankerplaats der schepen, welke Suriname bezoeken; een uur hooger op, ter linkerhand, ligt het fort Leyden; ter rechterhand Purmerend, en nog een klein kwartier hooger, op den hoek lands, die door de zamenvloeiing der Commewijne met de Suriname gemaakt wordt, ligt de fraaije en regelmatig gebouwde forteresse Nieuw-Amsterdam. Van hier vaart men over eene schoone 30 tot 40 minuten breede rivier, welker altijd groene oevers, ter rechter- en ter linkerhand, met aanzienlijke plantaadje-gebouwen versierd zijn, in één uur naar het fort Zeelandia, welks vlag de aankomende schepen begroet, en onmiddellijk daarna bevindt men zich op de reede van Paramaribo.

De gansche Kolonie bestaat in 11 districten of afdeelingen, die op eenen militairen voet zijn ingerigt; ieder derzelve heeft twee Raden van Policie als geregtelijke Borgen of Regerings-Commissarissen (Heemraden); doch het distrikt Nikerie, zeer verre van de stad aflaggende, heeft eenen aldaar bestendig residerenden Regeringsbeambte (Landdrost).

Voor de aanvallen der thans sedert langen tijd
met

met de Kolonie in vrede levende Boschnegers is deze door een militair cordon, dat zich van de Saramacca-rivier tot aan den oever der Marowijne uitstrekt, beveiligd. De dorpen der Boschnegers, die niet zonder voorkennis der Regering van woonplaats veranderen mogen, bevinden zich voor het grootste gedeelte tusschen de Saramacca en de Suriname en tusschen de laatstgenoemde en de Marowijne-rivier; altijd ten minste eene dagreis van de naaste plantaadje verwijderd.

Zij worden in *drie* verschillende natiën of stammen verdeeld, welke in eene soort van gemeenebest-regering leven, namelijk: in de Aucaners, Saramaccaners en Becoese-negers.

De opperhoofden, die zij telkens hebben, moeten aan de Regering bekend zijn, die bij ieder dezer natiën eenen resident heeft; waartegen van hunne zijde eenigen als gijzelaars in Paramaribo moeten wonen. Zij worden als vrije lieden aangezien, en ontvangen jaarlijks geschenken, bestaande in krijgsvorraad, mondbehoefden en kleedingstukken, enz.; ook ontvangen zij premiegelden voor het terugbrengen van weggeloopene slaven.

Hun getal is niet te bepalen; doch het is, in vergelijking van vroegere tijden, merkelyk verminderd. Dewijl zij zich ook meer en meer verzwakken, zich aan de behoeften der steden gewennen, en de melaatschheid (*lepra Arabum*) vreeselijke

verwoestingen onder hen zal aanrigten, zoo heeft men, inzonderheid bij de tegenwoordigē veel beter ingerigte middelen van verdediging, op verre na zoo veel van hen niet te vreezen als eertijds, toen zij de geduchtste vijanden der Kolonie waren.

Eenigen leveren timmerhout aan de plantaadjen; ook komen zij dikwijls bij twintigen, bij dertigen in de stad, om allerlei benoodigdheden te koopen; zij zijn dan gedeeltelijk goed gekleed, en houden bijzonder veel van fraaije hoeden.

De oorspronkelijke bewoners des lands van den stam der Carāiben, aldaar Banari, ook Inki en Bokken genaamd, zijn insgelijks, in vergelijking van vorige tijden, zeer in het oog loopend verminderd, en schijnen, inzonderheid omdat de kinderpokken dikwijls geheele huisgezinnen wegrapen, allengskens uit te sterven. Ook zij waren eertijds talrijke en gevaarlijke vijanden. Thans maken zij een klein nomadenvolk uit, dat niemand leed doet; zwakke, maar goede vrienden der Kolonie, en den blanken bewoners, die zij als broeders beschouwen, even zoo toegedaan, als zij den Negers ongenegen zijn. — Ook ontvangen zij van de Regering jaarlijksche geschenken, welke zij zelve komen halen, en bij welke gelegenheid hun de Gouverneur somwijlen een feest geeft. — Doch buitendien komen zij dikwijls naar de stad, en men ziet er bijna dagelijks eenigen, die papegaaijen en andere kleinigheden

ver-

verkoopen, waarvan zij het geld dikwijls aan rum verdrinken; dewijl zij goedaardig en volstrekt niet diefachtig zijn, mag men hen overal gaarne lijdē.

Daar de Regering het niet goed vindt, om het getal der zich in de Kolonie bevindende slaven bekend te maken, zoo kan men dit slechts bij benadering op ongeveer 60,000 schatten.

Het geheele getal der *vrije lieden* in de Kolonie, dat even zoo min bepaaldelijk kan worden opgegeven, zal, met het garnizoen er onder begrepen, hetwelk uit 12 of 1600 man bestaat, en waarvan een gedeelte in de forteressen Zeelandia en Nieuw-Amsterdam ligt, doch de rest op de verschillende posten van het militaire cordon verdeeld is, op 6500 of 7000 zielen beloopt; waaronder omtrent 3500 blanke inboorlingen en Europeische Christenen; 2000 of 2500 miestische Christenen en misschien 1000 of 1200 Joden zijn. Geborene Duitschers zijn onder dat getal van omtrent 3500, in alles ten hoogste 100. Het getal der Engelschen kan op 50 of 60, dat der Franschen op 20 of 30 beloopt, gezamenlijk over de gansche Kolonie verspreid; de rest zijn Hollanders van Europeische ouders aldaar geboren, of zoogenaamde *créoles*.

Laat ons nu nog eenen vlugtigen blik op de geschiedenis dezer belangrijke Kolonie werpen; terwijl wij den lezer, die dezelve uitvoeriger wenscht te leeren kennen, op J. J. HARTSINK'S *Beschrijving van Guiana enz.* verwijzen, waarin men de-

zelve van het begin tot het jaar 1768 grondig en meesterlijk zal beschreven vinden.

De oudste berigten over het ontstaan dezer Kolonie gaan niet boven de twee honderd jaren. Volgens HARTSINK, schijnt een Engelsch kapitein, met name MARECHAL, omtrent het jaar 1630 aan het bovenste gedeelte der Suriname, en wel in den omtrek der Para-kreek, zich nedergezet te hebben; dit vermoeden verkrijgt dáárdóór eenige waarschijnlijkheid, omdat nu nog in die streken de sporen der oudste verlatene plantaadjen of bebouwd geweest zijnde landerijen gevonden worden; misschien heeft ook de Marechals-kreek hiervan haren naam ontleend.

Hoe dit ook zij, het schijnt echter niet, dat deze Kolonisten lang in hunne bezittingen gebleven zijn, omdat deze zich in het jaar 1640 in handen der Frauschen bevonden. — Nadat ook deze of gestorven, of van de Indianen vermoord of hunne plantaadjen verlaten hadden, landde aldaar in het 1650 Lord FRANCIS WILLOUGHBY-PARHAM aan; deze werd door de inboorlingen wel ontvangen en stichtte met hunne bewilliging eene volkplanting, zoodat deze Engelschman als de eigenlijke grondlegger en stichter der Kolonie te beschouwen is; ook is zijn naam in de landpunt: Bramspunt, hetwelk waarschijnlijk vroeger: Parhams-point genaamd is geworden, zoo ook in de eerste lettergrepen van den naam der stad: Paramaribo, bewaard gebleven.

Vier

Vier jaren daarna vonden twee Franschen, de Heeren BRAGLIONE en DU PLESSIS, die door de invallen der Wilden uit hunne Kolonie gedreven waren, eene mijl opwaarts van den mond der Suriname, een fort, en, nog eene mijl hooger, de woningen der Engelschen, door wie zij gastvrij ontvangen werden.

Aangaande dit een en ander zijn echter geene echte bescheiden voorhanden; deze beginnen eerst met den vrijbrief van Koning KAREL *den tweeden* van Engeland, gedagteekend op den 2^{den} Junij 1662, uit kracht van welken hij de Kolonie Suriname aan genoemden Lord PARHAM in eigendom gaf. — In het jaar 1664 kwamen de uit Cayenne verdrevene Joden naar Suriname, werwaarts zij ook uit Holland en Brazilië, waaruit men hen insgelijks verjaagd had, bij geheele scharen heen vlugten, en deze Kolonie als een nieuw Jeruzalem beschouwden. Uit de overblijfsels van het dorp der Portugesche Joden, op de zoogenaamde *Joden-Savanna* aan de rivier de Suriname, ongeveer 6 of 8 uren opwaarts van de stad, en uit hunnen aldaar zich bevindenden tempel, alsmede uit de privilegiën, welke zij zich van tijd tot tijd wisten te verschaffen, kan men besluiten, dat zij in die vroegere tijden der Kolonie, zoowel in aantal als vermogen, eene aanmerkelijke gemeente moeten hebben uitgemaakt.

Hetzij nu dat velen hunner in meer rustige tijden het land weder verlaten hebben, of dat het hun

aldaar niet zoo goed als weleer in het beloofde land, en hedendaags in Duitschland, gelukken wilde; zij zijn aanmerkelijk ineengesmolten en hebben hun voormalig overwigt in de Kolonie verloren.

De eerste beplantingen in Suriname bestonden in tabak en suiker; ook werd er hout vervoerd.

In Maart 1667 werd de Kolonie door den bevelhebber van een Zeeuwsch eskader, ABM. KRIJNZOON, den Engelschen ontnomen, en in den vrede van Breda (31 Julij 1667) den Staten-Generaal overgelaten; doch reeds den 18 October deszelfden jaars, door de Engelschen, onder het bevel van J. HERMANS, die van den 'gesloten' vrede niets wist, of niets weten wilde, wedergenomen. Lord PARHAM, toenmaals Gouverneur van Barbados, wreekte zich over het verlies zijner Kolonie, dewijl hij door bedreigingen eene groote menigte Surinaamsche Kolonisten wist te bewegen, om met have en goed naar Jamaïca te trekken; waardoor de bebouwing van dat eiland ten koste van Suriname vermeerderd werd. Eindelijk, in het jaar 1668, kwam Suriname weder in het bezit der Hollandsche Republiek, die in den persoon van den Heer P. J. LICHTENBERG haren eersten Gouverneur derwaarts zond. In het jaar 1683 lieten de Staten-Generaal deze Kolonie over aan de toenmalige Hollandsche West-Indische Compagnie, welke kort daarna goedvond, om het tweederde gedeelte daarvan af te staan, en wel $\frac{1}{3}$ aan de stad Amsterdam, en $\frac{1}{3}$ aan den Heer VAN SOM-

MELSDIJK, die zich verbond, om als Gouverneur derwaarts te gaan.

Na den dood van den Heer VAN SOMMELSDIJK (hij werd den 19 Julij 1688 door oproerige soldaten vermoord,) viel zijn aandeel weder aan de W. I. Compagnie.

De oorlog, waarin het Gemeenebest met Frankrijk in het jaar 1712 gewikkeld was, kwam Suriname duur te staan, hetwelk in October van dat jaar veroverd werd door den Franschen admiraal J. CAS-SARD, die er eene brandschatting van 750,000 gulden oplegde, terwijl het buitendien zeer veel schade te lijden had.

In dezen tijd, en reeds iets vroeger, begonnen de weggeloopene Negers (Boschnegers,) door vijandelijke invallen in de plantaadjjen, het vermoorden der blanken, het wegvoeren der slaven, van het vee, ook wel door het verbranden der gebouwen, de Kolonie overlast aan te doen en hare veiligheid te bedreigen. Verscheidene min of meer gelukkige krijgstogten werden tegen hen ondernomen.

Doch niettegenstaande hun getal reeds aanmerkelijk was toegenomen, hield men echter, zoo als uit echte bescheiden blijkt, in het jaar 1748 een garnizoen van 500 man voor toereikende, om de Kolonie tegen binnen- en buitenlandsche vijanden te verdedigen.

Het ontstaan der Boschnegers, die geesel der Kolonie, dagteekent van de vroegste tijden, waarin
reeds

reeds Negers in de bosschen ontloopen waren en daar een wild, roofachtig leven leidden. Zoo wel de inval van CASSARD, die vele verwarring op de plantaadjen aangerigt had, als ook de toenmalige onmenschelijke behandeling der slaven, en voornamelijk het gewelddadig verplaatsen van dezelve van de eene plantaadje op de andere, (hetgeen in latere tijden verboden is geworden,) vermeerderde het aantal der wegloopers en verhief hen eindelijk tot eene magt, welke, zoo als wij naderhand zien zullen, de Kolonie aan het grootste gevaar blootstelde.

In het jaar 1721 werden door eenen zilversmid, met name HANSBACH, *de eerste koffijplanten* naar Suriname, en wel in eenen tuin van Paramaribo, overgebracht en vervolgens verder verspreid.

In het jaar 1733 werd *de eerste cacao*, en in 1735 *de eerste boomwol*, naar Holland overgebracht. — In deze tijden werden ook de eerste proeven genomen met den aanbouw van den *indigo*, die echter, om welke redenen weet men niet regt, weldra werden opgegeven.

Bij de steeds toenemende uitbreiding der koffij-, cacao-, boomwol- en suikerplantaadjen, had men den tabak, welken Virginië nu reeds goedkoop leverde, beginnen te planten.

Toen ter tijd werden er ook vele steenbakkerijen, zoowel bij de stad als op de plantaadjen, opgerigt; de zoogenaamde steenbakkersgracht (eene met eene gracht

gracht doorsnedene straat in Paramaribo) draagt daarvan nog haren naam. Deze zijn sedert lang verdwenen op eenige na, die zich op de plantaadjen hebben staande gehouden; zij kunnen echter in tijd van oorlog alleen van nut zijn, omdat, uit hoofde van de traagheid der Negers het arbeidsloon zeer duur zijnde, men deze materialen veel goedkooper en beter uit Holland bekomen kan.

In het jaar 1742 werd er in Suriname een genootschap opgericht, ter nasporing van voorwerpen uit het delfstoffelijk rijk, zoo als edele metalen, edelgesteenten, enz.; aan hetwelk de Staten-Generaal een octrooi verleenden. Men liet mijnwerkers uit Duitschland komen, en men maakte aan den berg Victoria, nabij de plantaadje *Berg en Dal*, eene opening in den grond, waarvan de overblijfsels nog heden te zien zijn; maar door een ongeluk, waarbij 40 menschen het leven verloren, bleef deze onderneming in den steek, en is sedert niet meer opgevat geworden.

Zoo werd er ook in het jaar 1747 eene proef met eene Kolonie van Pfalzer- en Zwitsersche boeren genomen, welke de Regering op eigene kosten liet komen, hen met vee- en akkergereedschap voorzag en hun landerijen, bij de bronnen van de Pararivier, in de nabijheid van het zoogenaamde oranje-pad, ter bebouwing aanwees; doch het is insgelijks slecht uitgevallen, en men heeft kort daarna niets meer daarvan vernomen.

Wij gelooven niet, dat in landen, waar de slavernij ingevoerd is, en wel zoodanig, dat zij voor het bestaan dier landen, als landbouwende koloniën, noodzakelijk is (hetgeen in de geheele West-Indiën het geval is), eene volkplanting van Europesche boeren, wanneer deze namelijk zelve het land moeten bebouwen, gelukken en bestaan kan; en wenschen, door een beter lot van onze naar Brazilië verhuisde landslieden, deze onze meening wederlegd te zien.

In de jaren 1761 en 1762 werden er met de verschillende stammen der Boschnegers, nadat men lang en vruchteloos met hen geworsteld had, vredesverdragen gesloten. Van toen af tot 1770 had men tamelijk rust van hen; doch omtrent laatstgemelden tijd braken er nieuwe vijandelijkheden uit, waarvan de gevolgen zoo vreeslijk en voor het bestaan der Kolonie zoo dreigend werden, dat men naar Europa om spoedige hulp moest schrijven, die dan ook in het jaar 1772, onder het bevel van den kolonel FOURGEUD, aankwam. Deze oorlog duurde met groote verbittering tot in het jaar 1777, toen het eindelijk gelukte hen zoodanig in het naauw te brengen, dat zij zich tot eenen duurzamen vrede genegen toonden, die, ofschoon er van tijd tot tijd onaangenaamheden met hen zijn voorgevallen, toch sedert *eigenlijk* niet meer afgebroken is.

In het jaar 1799 werd, ten gevolge van den oorlog tusschen Holland en Engeland, de Kolonie door

door de Engelschen weggenomen; na den vrede van Amiens weder teruggegeven; doch kort na het uitbreken der vijandelijkheden andermaal door hen bezet, en tot den 27sten Februarij 1816, toen de toenmalige Gouverneur - Generaal LT. PANHUIS dezelve voor den Koning der Nederlanden weder in bezit nam, behouden.

De naburige Koloniën Berbice, Demerary en Essequibo verbleven aan de Engelschen, en de Corrantijn - rivier maakte nu de nieuwe grensscheiding tusschen het Nederlandsche en Britsche Guiana uit.

II.

*Jaargetijden. Luchtgesteldheid. Klimaat.
Gezondheidsregelen.*

Een vlak, tusschen den 4^{en} en 6^{en} graad breedte, derhalve dicht bij de evenachtslijn gelegen land kan geenen winter hebben. Het denkbeeld daarvan is den inboorling, die het nooit verlaten heeft, volkomen vreemd.

De jaargetijden worden aldaar derhalve alleen onderscheiden door regen en droogte. Men verdeelt ze gewoonlijk in: den kleinen en grooten regen- en den kleinen en grooten droogen tijd, die echter niet altijd volkomen aan deze benamingen beantwoorden, maar, even als de jaargetijden in Europa, dikwijls aan groote afwijkingen onderhevig zijn.

De kleine regentijd begint gewoonlijk in November. Gedurende denzelfden is de hemel bijna altijd met wolken bedekt, en is het dikwijls verscheidene dagen aanhoudend regenachtig weder, maar ook niet zelden zijn er vele aangename en drooge dagen; hij verliest zich eindelijk op het einde van Januarij in den zoogenaamden kleinen droogen tijd, die zich, ten opzichte van de hitte, weinig of niets, maar alleen daardoor van den grooten droogen tijd

tijd onderscheidt, dat in denzelven, inzonderheid bij de maansverwisseling, ook dikwijls zware stortregens vallen. Niet zelden hebben er in deze beide jaargetijden onweders plaats; zij worden menigvuldiger en heviger tegen het einde van Maart, en brengen ons eindelijk in April den grooten regentijd, die gewoonlijk tot in het midden van Julij, ook wel tot Augustus, aanhoudt. Gedurende denzelven heerschen er stortregens, vergezeld van zware onweders, die gewoonlijk in het middag-uur optrekken. Somwijlen zijn er ook schoone drooge dagen, en zelden verloopt er een, op welken de zon niet meermalen, al is het ook maar voor eenen korten tijd, te voorschijn komt. Tegen de maand Julij begint er reeds minder regen te vallen, de onweders worden zeldzamer; en ongemerkt komt de groote drooge tijd aan, die dan tot de maand November blijft aanhouden en den jaarlijkschen loopkring besluit.

Oude Kolonisten willen beweren, dat voorheen deze jaargetijden regelmatiger intraden, en dat er in het algemeen meer regen dan tegenwoordig viel; hetgeen zich ook zeer wel laat verklaren, omdat men sedert 50 jaren zeer veel land, inzonderheid aan de Zeekust, heeft begonnen te bebouwen.

In den grooten droogen tijd, den schoonsten van allen, is de hemel weinig bewolkt, en slechts somtijds, wanneer er onweder opkomt, vallen er korte stortregens; de morgenstunden van 5 tot 7 ure,

alsmede de avondstonden van 6 tot 8 ure, zijn gedurende denzelfen bij uitstek aangenaam, inzonderheid de laatsten, waarin een verkwikkende zee-wind de gansche Natuur als ware het op nieuw bezielt. Maar onbeschrijfelijk schoon en ongelijk voortreffelijker dan in het noordelijk Europa is op zulke avondstonden de ondergang der zon en het opkomen der volle maan. Daar, waar de zon ondergaat, verliest het donkere azuur des hemels zich door verschillende schakeringen in het schoonste met purper en gouden strepen doortrokken groen; en naauwelijks is zij aan onze blikken onttoogen, of in het oosten rijst de schijf der maan, door dampen als met een floers omhuld, even als een vurige bol, uit de zee omhoog.

De nachten zijn insgelijks heerlijk, maar worden dikwijls koel, hetgeen ook in de regentijden, bij lang aanhoudende vochtigheid, het geval is, en men moet dan voor verkoudheden, die daar menigvuldiger en schadelijker zijn, dan men doorgaans meent, zeer op zijne hoede wezen. Intusschen daalt de Thermometer, ook in den koelsten nacht, in de opene lucht, zelden onder 17° boven 0 naar Reaumur, zoo als hij in de heetste dagen in de schaduw zelden boven 28° klimt; zoodat derhalve de gemiddelde warmtegraad in de schaduw op 22° Réaumur kan aangenomen worden.

Gewoonlijk zijn de middaguren van 11 tot 4 ure de heetste, en bij eene warmte van 25 of 26° in
de

de schaduw wordt de zonnehitte voor den Europeaan bijna onverdragelijk, zoodat, wanneer hij door een veeljarig verblijf niet reeds daaraan gewend is, hij zich niet lang aan dezelve kan blootstellen, zonder plotselijk ziek te worden. De Negers daarentegen verdragen dezelve zonder groot ongemak, en men ziet er somtijds eenige in de heetste zonnestralen, en op eenen bijna gloeienden grond, maakt slapen.

Voor den Europeaan, bijzonder voor den noordelijken, wordt deze warmtegraad in den beginne dikwijls bij uitstek lastig, en het zweet wordt hem bij stroomen uit de huid gejaagd; doch van tijd tot tijd gewent hij er zich aan, en een langer verblijf maakt hem daarvoor onvatbaar. Des te gevoeliger en onaangenamer wordt hem ook de koude, wanneer hij zijn vaderland weder bezoekt, en menig een keert alleen om deze reden naar dat land terug, hetwelk hij misschien voor altoos voornemens was te verlaten.

Beschouwt men nu in het algemeen de ligging en hoedanigheid van dit land: ten noorden door den Oceaan in zijne gansche uitgestrektheid bespoeld; door vele groote en kleine rivieren en door eene menigte van kanalen doorsneden; vlak, zonder eenige bergen en landwaarts in door bijna ondoordringbare, ten deele zeer moerassige bosschen en alleen op eenen zeer verren afstand door hoogten begrensd, zoo is het gemakkelijk te begrijpen, dat

het hoofdkenmerk van dat klimaat zoel en vochtig moet zijn, en dat het aldaar aan allerlei schadelijke dieren en plagende insekten, welke zulk eene luchtstreek noodzakelijk moet verwekken, niet kan ontbreken. De onverdragelijkste en lastigste van dezelve zijn wel de muggen, aldaar muskiten genaamd, die men zonder bedenken onder de grootste plagen dier gewesten mag tellen.

Daarentegen geniet Suriname het grootste voordeel, dat het noch door zware overstromingen en orkanen, noch door aardbevingen bezocht wordt. Even zoo min weet men aldaar van eigenlijke besmettelijke ziekten; de ziekten, welke er heerschen, hebben, wel is waar, dikwijls het kenteeken der gele koorts, doch zijn niet aanstekend.

Op den duur kan zulk een klimaat voor den Europeaan, bijzonder voor den noordelijken, in het algemeen zeker niet heilzaam wezen, hoewel er aldaar lieden zijn geweest, die eenen ouderdom van tachtig tot negentig jaren bereikt hebben. Doch men rekene in dat land op geen lang leven; het valt slechts aan zeer weinigen ten deel, en de meeste menschen, inboorlingen zoo wel als vreemden, sterven in hunne beste jaren.

Voor de eerste Kolonisten is Suriname weinig beter dan een open graf geweest, welke toestand zich nog voor 50 of 60 jaren niet zeer veel verbeterd had. Doch naar mate er van tijd tot tijd bosschen weggekapt, moerassen door kanalen droog

gemaakt, de daardoor aangewonnen landen bouwbaar gemaakt, en alzoo voor eenen vrijen luchtstroom en voor de zonnestralen geopend werden, veranderde en verbeterde ook het klimaat met ieder jaar, zoodat men Suriname thans onder de gezondste en aangenaamste Koloniën in die luchtstreek telt.

Natuurlijk moeten ouderdom, lichaamsgesteldheid en wel inzonderheid de leefwijs, eenen grooten invloed op het wel- of kwalijk zijn der inwoners, bijzonder der Europeanen, hebben.

Men heeft opgemerkt, dat Europesche kinderen, beneden de 10 jaren, zich gemakkelijk aan het klimaat gewennen, en het daar zeer goed uithouden. Voor jonge, volbloedige en zwaarlijvige menschen van beiderlei sekse, die tuschen hun 16° en 20° jaar aldaar aankomen, schijnt het bijzonder gevaarlijk te wezen. Het best kunnen het magere, ja zelfs zwakke menschen verdragen, die boven de 40 jaren oud zijn; en voor lieden met eene zwakke borst, aamborstigheid enz. is het zelfs heilzamer dan eenige landstreek in Europa.

Daar nu bijna alle gevaarlijke ziekten in Suriname van eenen slijm- en galachtigen aard zijn, die gemakkelijk en dikwijls zeer spoedig in eene volkomene oplossing van alle sappen overgaan, zoo is aan ieder, die daar komt, een zorgvuldig diët in het eten, bijzonder van vette spijzen, alsmede in

het gebruik van verhittende dranken, ten sterkste aan te bevelen.

Wie het zoo hebben en inrigten kan, die neme des morgens te 6 of 7 ure, tot zijn ontbijt, eenige koppen koffij of chocolade, zonder kruiden, met een stuk brood; houde vervolgens slechts éénmaal daags, omtrent ten 2 ure, eenen ordentelijken maaltijd uit eene krachtige soep, een stuk gebraden vleesch of gevogelte, met een weinig moeskruiden of salade, bestaande; nu en dan kan men ook visch eten, die echter niet alle en in ieder jaargetijde gezond is, weshalve men dien met meelspijzen afwisselen kan, welke men aldaar zeer goed en smakelijk weet te bereiden.

Men zorge daarbij, dat de spijzen niet, zoo als daar algemeen gebruikelijk is, in de boter zwemen en niet al te sterk gekruid zijn; inzonderheid is men in de keukens aldaar zeer ruimschoots met de in het land groeiende soorten van peper, waarvan het menigvuldig gebruik het bloed verhit, en eenen onleschbaren dorst verwekt. Des avonds te 7 ure drinke men eenige koppen niet al te sterke thee met melk, en ete, wanneer men honger heeft, een weinig wittebrood daartoe.

De roode bordeaux-wijn, die aldaar goed en goedkoop te bekomen is, is het best geschikt om over tafel te drinken; die er niet van houdt vermene denzelven met een deel goeden madera-wijn met

met twee deelen water. Over dag lessche men zijnen dorst met goed regenwater, hetwelk somwijlen, maar niet gewoonlijk, met een weinig wijn gemengd kan worden. Bier is er zelden goed te bekomen, en is voor elk niet dienstig; het veroorzaakt veel slijm. Ook heeft men dikwijls de door de Engelschen ingevoerde gewoonte, om genever, rum of anderen brandewijn met water gemengd te drinken, hetgeen men *crok* noemt; dit is echter niemand aan te raden, omdat men bemerkt heeft, dat men door de *crok* zeer gemakkelijk aan den brandewijn zelveu gewend wordt, hetgeen nadeelig is, ofschoon men in heete landen meer sterke dranken drinken en beter verdragen kan, dan in koudere.

Nu en dan, bijzonder in de drooge jaargetijden, ete men tusschen het ontbijt en het middagmaal eenige zoete oranje-appels, eene ananas, of men drinke een glas limonade, waartoe het aan vruchten aldaar nooit ontbreekt; het gebruik daarvan is in het algemeen onschadelijk, wanneer men het niet overdrijft en er geen water op drinkt; hoe vroeger men ze intusschen gebruikt, hoe beter.

Indien het mogelijk is, geve men zich alle dagen, in den morgen- of avondstond van 6 tot 7 ure, bij droog weder, eenige beweging; men ga tegen 10 ure des avonds naar bed en sta met het aanbreken van den dag weder op; daarbij wassche men zich dagelijks het gansche ligchaam, — baden is nog beter, — doch nooit wanneer men verhit of

bezweet is. Men stelle zich aan de zonnehitte gedurende den dag, tusschen 10 tot 4 ure, zoo weinig als mogelijk en zonder eene goede hoofdedekking, bloot, en vermijde de late avondlucht, alsmede het zitten en staan, bijzonder blootshoofds, in de maneschijn. In koele bijzonder regenachtige nachten hoede men zich voor verkoudheid, die aldaar zeer gevaarlijke gevolgen kan hebben; heeft men er zich eene op den hals gehaald, zoo haaste men zich, om door heete vlier-thee en eene behoorlijke uitzweeting zich dadelijk daarvan te bevrijden.

Men moet derhalve ook nooit bij opene vensters slapen, hetgeen nieuw aangekomenen, wegens de onverdragelijke hitte, dikwijls gaarne doen: de nachtlucht is altijd nadeelig; men sluite derhalve de vensters en opene de deur der slaapkamer.

Vele, inzonderheid zwaarlijvige, personen becomen aldaar ook eenen purperkoortsachtigen, hevig jeukenden uitslag aan de huid, bekend onder den naam van *de roode hond*; men kan denzelven door wasschen en allerlei zuren verdrijven, hetgeen echter gevaarlijk is.

Voor het overige verwissele men, zoo dikwijls zulks op eene voegzame wijze kan geschieden, van schoon linnen, en vooral late men geene ongesteldheid, geene hoofdpijn, ouder dan 6 uren worden, zonder geneeskundige hulp te zoeken.

Neemt

Neemt men dit diët in acht, dan kan men bijna even zoo gezond als in Europa blijven.

Maar, helaas! ieder, die daar komt, is niet in de gelegenheid zulk eene leefwijze te voeren. De jonge man, die in de loopbaan van planter wil treden, en zich als blank-officier (medehulp van den Directeur der plantaadje) even als de neger, dagelijks aan iedere gesteldheid van het weder bloot moet stellen, kan zulks niet; van daar dat velen hunner ziek worden en sterven. Doch menig een kan in de stad beroepshalve de middagzon noch den regen vermijden; de geneesheeren behooren onder dezelve.

Doch vele personen zouden zulks zeer goed kunnen doen, maar zij willen naar geene voorschriften hooren, geschikt om hunne vermaken en geniegingen te beperken, hoe dikwijls en hoe treffend ook het voorbeeld van vroeg aldaar gestorvene jonge lieden hen daartoe vermaant. De meeste willen leven zoo als zij in hun vaderland gewoon waren, en vergeten waar zij zijn. Men eet laat en veel, drinkt nog meer; rookt tabak, danst, loopt rond tot laat in den nacht en gaat dan verhit en uitgeput te bed.

Het is derhalve geen wonder, dat zoo vele jonge en gezonde lieden plotselijk eene prooi worden van den dood, dien zij als ware het vrijwillig in de armen vallen! Hiertoe draagt ook het onmatig

mingenot, waartoe zekerlijk het klimaat en de zeden
overvloedig aanleiding geven, het zijne bij.

Wel hem, die deze klippen kan vermijden!

Doch ook lieden van een voorbeeldig levensge-
drag en van allen ouderdom kunnen aan koortsen,
die het klimaat te weeg brengt, ziek worden en
sterven; doch dit gebeurt reeds zeldzamer, en was
ook alsdan, in de meeste gevallen, toe te schrijven
aan het min naauwkeurig in acht nemen van een
behoorlijk diët, hetgeen men in die landen zwaar,
ja dikwijls met zijn leven moet boeten.

III.

*Regering. Regtspleging. Weeskamer.
Belastingen.*

Suriname is eene tot het *Koninkrijk der Nederlanden* behoorende Kolonie en wordt door eenen Gouverneur volgens een bijzonder daartoe gegeven Koninklijk Reglement van den 14 September 1815, alsmede volgens de nog in werking geblevene oudere statuten en plaatselijke wetten, geregeerd. Hij voert den titel van *Excellentie*, en hij is telkens, hetzij hij een burgerlijke of militaire persoon zij, tevens opperbevelhebber der zich in de Kolonie bevindende Land- en Zeemagt.

Naast hem komt de *Raad-Fiskaal der Kolonie*, als Koninklijk Procureur en Chef der Land-politie; daarop volgt in rang de *President van het burgerlijk Geregts-hof* en eindelijk de *Raad-Contróleur-Generaal van Financiën*, welke laatste aan het hoofd van het Financiewezen staat. Deze drie laatstgenoemde hooge ambtenaars zijn den Gouverneur als *vertrouwde conferentie-raden* toegevoegd en maken tevens het ministerie der Kolonie uit.

De Gouverneur heeft in persoon het opzigt over alle burgerlijke en militaire aangelegenheden der
Ko-

Kolonie. onder den bijstand van zijnen Gouvernements-Secretaris en van zijnen Generalen Staf. Ten aanzien van administratieve onderwerpen gaat hij te rade met het Hof van Policie en criminele Justitie, dat niet alleen den gemeenteraad der Kolonie, maar ook tevens het criminele Geregts-hof derzelve uitmaakt. Het bestaat, behalve den Gouverneur als bestendigen President van hetzelfde, uit den Raad-Fiscaal en den Contrôleur-Generaal als adviserende medeleden, en buitendien, wanneer het voltallig is, juist uit *negen* raden, welke door den Gouverneur uit de aldaar wonende voornaamste grondeigenaars (planters) gekozen worden, benevens eenen bestendigen door den Koning benoemen of aangestelden Secretaris.

De posten dezer raden, die levenslang kunnen bekleed worden, zijn eereposten.

Het bevel over de krijgsmagt wordt gewoonlijk eenen Commandeur van den graad van Overste of Luitenant-Kolonel aanvertrouwd. Hij wordt, zoo als alle Officieren der zich aldaar bevindende troepen, door den Koning benoemd; doch hij staat onder het onmiddellijk bevel van den Gouverneur, die daarentegen alle Officieren der geheel op den Nederlandschen voet georganiseerde schutterij, alsmede alle ambtenaars benoemt, wier plaatsen door sterfgevallen of andere omstandigheden vacant worden.

Met één woord: de Gouverneur oefent in de
Ko^o

Kolonie alle aan de oppermagt verbondene regten uit, en kan zelfs, zonder vorm van proces, iemand uit dezelve verbannen, wanneer hem deszelfs tegenwoordigheid voor het welzijn of de veiligheid des lands gevaarlijk schijnt.

Wanneer de Gouverneur sterft, wordt de Raad-Fiscaal, die ook anders bij ziekte of afwezigheid deszelfs plaatsvervanger is, Gouverneur *ad interim*; in welk geval de president van het civiele Gerechtshof van den fiscaal, en de oudste justitie-raad die van den president zoo lang bekleedt, totdat de Koning eenen nieuwen Gouverneur benoemd heeft; verder blijft alles gelijk als te voren.

De *burgerlijke regtspleging* wordt onafhankelijk van de Regering door twee Gerechtshoven bestuurd. Het eerste, te weten het Hof van civiele Justitie, houdt zich alleen bezig met voorwerpen, die de waarde van 250 gulden Surinaamsch geld te boven gaan, en beslist alle overtredingen der wet in het laatste ressort; doch het is bij de belangrijke onderwerpen aan de partijen geoorloofd, om aan het hooge Gerechtshof in Holland te appelleren, hetgeen echter, tot eer van dit Gerechtshof, slechts zelden pleegt te geschieden.

Het bestaat behalve den president en eenen vasten secretaris uit zes regters, die gezamenlijk door den Koning benoemd of aangesteld zijn en aanzienlijke traktementen genieten.

De secretaris van dit Gerechtshof maakt tevens
het

het archief van alle burgerlijke acten uit. Bij de-
 zelve worden testamenten, procuratiën en con-
 tracten geregistreerd en gedeponeed; even eens
 geschieden voor hetzelfde alle geregteijke koopen en
 verkoopen en overdrachten van dezelve, alsmede
 verpandingen van stukken lands en van negers,
 welke, na voorafgaande bekendmaking in de nieuws-
 papieren, wanneer er geene wettige verhinderingen
 plaats hebben, in de hypotheekboeken worden in-
 gedragen.

Stukken gronds of slaven, die op regterlijk ge-
 zag in beslag genomen worden, komen onder het
 beheer van twee, bij dat Geregts-hof verantwoorde-
 lijke beambten (sequesters); doch de in beslag ne-
 ming geschiedt door eenen insgelijks bij het Hof
 verantwoordelijken exploitteur en deszelfs substituten.

Het kleine Geregts-hof, (Collegie van Kleine Za-
 ken) hetwelk slechts van voorwerpen beneden 250
 gulden kennis neemt, bestaat uit 7 honoraire reg-
 ters (Commissarissen), die door den Gouverneur
 uit den deftigen burgerstand benoemd worden;
 eenen secretaris en verscheidene mindere ambte-
 naars. Sedert 1822 is er een Jood in dit Geregts-
 hof opgenomen geworden.

Het *notaris-ambt* wordt door eenige mindere
 ambtenaren van het Hof van civiele justitie, of ge-
 zworene klerken uitgeoefend. Indien iemand bij
 een dezer geregts-hoven als advocaat, procureur of
 sollicitateur wil aangesteld worden, moet hij daarom
 bij

bij het Gerechtshof aanzoek doen, hetwelk hem vervolgens, naar bevind van zaken, verlot geeft tot het uitoefenen van zijne praktijk.

De zorg voor onmondigen en voor derzelver eigendom, alsmede het bestuur en de bereddering van onbeheerde of insolvente nalatenschappen, is der *weeskamer* (de nieuwe wees- curatele- en onbeheerde boedels-kamer) aanvertrouwd. Derzelver collegie bestaat uit den Gouverneur als haren vasten president; den Raad-Fiscaal; den Controleur-Generaal; twee Raden van Policie en Criminele Justitie; — verder: uit twee Weesmeesteren, eenen Secretaris en verscheidene mindere beambten. Als onmiddellijke tak der landsregering kan de Weeskamer voor geenen regterstoel aangeklaagd worden.

Indien er iemand sterft, wie hij ook wezen mag, — met uitzondering der militaire personen en zeelieden der op de Reede liggende schepen, die alle aangelegenheden van erfenissen zelve regelen, — legt er de Weeskamer zoo lang het zegel op, totdat er zich een testament in behoorlijken vorm (voor Notaris en getuigen gemaakt en op de Secretarie geregistreerd), en executeurs of erfgenamen bevinden, die hetzelfde willen aannemen, en dien ten gevolge hare verdere tusschenkomst onnoodig maken. Doch indien er *zulk* een testament niet voorhanden is, of de in het testament genoemde erfgenamen of personen, die hetzelfde moeten voltrekken, weigeren hetzelfde aan te nemen, of buiten

ten 'slands of gestorven zijn; of indien de afgestorvene, die de erfenis nalaat, vergeten heeft, om in het testament zelf deze Weeskamer van het beheer zijner nalatenschap uit te sluiten en haar officium vriendelijk en uitdrukkelijk te verzoeken, stelt zij zich van regtswege in het bezit derzelve, totdat de wettige erfgenamen te voorschijn komen of meerderjarig zijn, en gaat vervolgens over tot den verkoop van alle roerende goederen; doch later, en wanneer de erfgenamen verzuimen op te komen, ook tot den verkoop van onroerende goederen en slaven.

Zij maakt alsdan door viermaal in alle nieuwspapieren der Kolonie en in de Amsterdamsche courant herhaalde advertentiën bekend: dat deze of gene nalatenschap of boedel aan haar gedeveeld of vervallen is; later roept zij door denzelfden weg de erfgenamen of crediteuren der gansche massa op, om zich te legimieren en de rekeningen in te zien; eindelijk, en wanneer alles geregeld is, vordert zij ten derden male af, om de erfenis of het aandeel in ontvang te nemen, nadat de crediteurs te voren hunne wederzijdsche vorderingen hebben moeten bezweren.

Indien er een directeur of een officier der Blanken op eene plantaadje sterft, dan komen de direktors der beide naaste plantaadjen bijeen, verzegelen de nalatenschap en geven dezelve of aan de executeurs van het testament, of aan de Weeskamer over.

Bij

Bij de Weeskamer kan voor het overige niemand over eenige nalatenschap narigt bekomen, wanneer hij niet kan bewijzen, dat hij daartoe behoorlijk gemagtigd en bevoegd is.

Wettige huwelijken kunnen in de Kolonie niet zonder toestemming van den gouverneur en zonder de door de wetten voorgeschrevene voorwaarden vervuld te hebben, gesloten worden. Buitenlanders moeten voldoende bewijzen kunnen geven, dat uit hun vaderland geene wettige verhindering daartegen te wachten is.

Het trouwen, als civiele daad, geschiedt door eenen der Raden van Policie enz.

Ieder vrije bewoner der Kolonie, hetzij inboorling, Nederlander of vreemdeling, Blanke of Kleurling, Christen of Jood, grondeigenaar of niet, deelt in dezelfde burgerlijke regten, alsmede in de volkomen vrije uitoefening van godsdienst. Is de vreemdeling met eenen behoorlijken pas voorzien, aangekomen, en heeft het Gouvernement geene bijzondere redenen gehad, hem aldaar een verblijf te weigeren (hetgeen uiterst zeldzaam gebeurt,) zoo kan hij, zonder verdere pogingen daartoe te doen, zich aldaar nederzetten en zijne kunst, zijn beroep of handwerk vrij uitoefenen. Bij artsen, chirurgijns en apothekers begrijpt men echter, dat dit niet zonder bewilliging van het Geneeskundig Toezigt kan geschieden; alle overige takken van industrie kunnen daarentegen vrij uitgeoefend worden, om-

C

dat

dat er geene gilden, privilegiën, noch patenten plaats hebben.

Even eens staat het een ieder vrij, om de Kolonie weder te verlaten; doch niemand kan eenen pas bekomen om buiten 'slands te reizen, voor en al eer hij zulks 6 weken te voren *driemaal* in alle nieuwspapieren der Kolonie bekend gemaakt en zijne crediteuren, indien hij deze mogt hebben, heeft opgeroepen, ten einde hetgene zij te goed hebben bij hem in ontvang te nemen. Indien er nu van dezen kant eenige verhindering bij den Gouvernements-Secretaris (alwaar de passen uitgereikt worden) geschiedt, zoo wordt de pas zoo lang geweigerd, totdat die zwarigheden uit den weg geruimd zijn; ook wordt dezelve niet anders dan tegen een certificaat van alle landskantoren, waarvan er 16 zijn, *dat de persoon bij zijn vertrek niets aan dezelve verschuldigd is*, afgegeven.

Aan deze formaliteit moet zich ieder in- of uitlander, die zich voor een' korter of langer tijd aldaar heeft opgehouden, onderwerpen; hetzij hij daar grondeigenaar is of niet, zonder eenige uitzondering.

De belastingen in Suriname kan men in directe en indirecte verdeelen; de directe belastingen bestaan hoofdzakelijk:

- a.) in een algemeen hoofdgeld op alle personen
(ook

(ook slaven) boven den ouderdom van 15 jaren, tegen *f* 6 per hoofd jaarlijks.

- b.) in eene belasting op de inkomsten, in 25 klassen, van *f* 150 tot *f* 25,000, verdeeld, en van 6 tot 11 percent opklimmende.
- c.) in eene grondbelasting en eene belasting op de huizen, de laatste tegen twee ten honderd van hare huurwaarde, na aftrek van een zesde gedeelte voor reparatiën.
- d.) in eene belasting op de rijtuigen, het vee enz. Zoo betaalt men, bij voorbeeld, voor eene koets jaarlijks *f* 45, eene chais *f* 30, een rijpaard *f* 25, eene kar met twee wiel en *f* 20, een trekpaard of muilezel *f* 10, voor een stuk hoornvee *f* 5 enz.

De indirecte belastingen bestaan inzonderheid:

- e.) in eene accijns op alle van buiten 's lands ingevoerde dranken, als wijn, brandewijn, likeur, bier, enz., welke ieder, die dezelve invoert, dadelijk bij het lossen daarvan aangeven moet; zoodra dit gebeurd is, kunnen dezelve, zonder aan verdere contrôlering onderworpen te zijn, verbruikt of verkocht worden.

- f.) in eene belasting van 3 percent bij den verkoop of de overdragt van onroerende goederen.
- g.) in de belastingen op alle door openbare veilingen, auctiën of venduën, verkocht wordende goederen, waarvan het land 8 percent geniet; doch hoofdzakelijk
- h.) in het zegel, dat tot alles uitgestrekt is.

De wet, waarin deze belastingen verder worden toegepast, is wijdloopig en uit eene menigte artikelen zamengesteld, en het is derhalve voor een ieder, die eenig beroep uitoefent, raadzaam, om zich dadelijk daarmede bekend te maken, ten einde niet in de strenge wetten, welke op de overtreding van dezelve gesteld zijn, te vervallen.

Al deze belastingen worden met 10 ten honderd verhooging en 1 ten honderd voor het zegel van het bedrag der kwitantie geheven.

De directe belastingen worden jaarlijks in eenen termijn betaald en de belastingschuldigen zijn gehouden, alle jaren schriftelijke opgaven te doen van hunne aan belasting onderhevige voorwerpen, waartoe zij, als ook tot de betaling zelve, in den daartoe bepaalden tijd, door de landskantoren aangevaard worden.

Zij, die hunne goederen verzuimd hebben op te
ge-

geven, of daarvan eene verkeerde opgave gedaan hebben, worden, naar bevind van zaken, met zware geldboeten gestraft.

De opgaaf van het jaarlijksch inkomen of van de verdiensten moet door elken bewoner der Stad in *persoon* en wel voor iedere daartoe bijzonder gekozen regerings-commissie geschieden.

Alleen aan die lieden, welke op plantaadjen wonen, staat het vrij, zulks door hunne gevolmagtigden, directeurs en blank-officiers, maar door het kantoor hunner plantaadjen, te laten doen.

IV.

Artikels van invoer. Tollen. Handel.

Suriname is geene handeldrijvende, maar alleen eene landbouwende Kolonie. Alle handel, die aldaar gedreven wordt, bepaalt zich derhalve alleen tot datgene, wat zij tot haar eigen gebruik noodig heeft. Dit schijnen vele lieden of niet te weten, of bij hunne ondernemingen aldaar niet genoegzaam te behartigen.

Met uitzondering der Vereenigde Staten van Noord-Amerika, welker schepen, overeenkomstig de bestaande tractaten, yerschillende artikels, inzonderheid mond-, scheeps- en plantaadjen-behoefsten, bij voorbeeld: zout, meel, rijst, vet, vleesch, zoutvisch, ligters, teer, pek, timmerhout, tabak, paarden, muilezels enz. invocren, waartegen zij melasse (de zwarte van ruwe suiker afloopende stroop, waarvan in Amerika rum gemaakt wordt) medenemen kunnen, *moet* de Kolonie voor alle koopvaardij-schepen der overige zeevarende natiën gesloten zijn. Dien ten gevolge zullen alle overige buitenlandsche behoeften der Kolonie uit *Nederlandsche havens* en op *Nederlandsche schepen* ingevoerd worden.

Alle soorten van drooge goederen, op Neder-
land-

landsche schepen ingevoerd, zijn in Suriname *tol-vrij*; daarentegen moet er in Holland bij den uitvoer dezelfde tol voor betaald worden, als voor goederen, die buiten 'slands worden uitgevoerd. Buitenlandsche naar Suriname bestemde goederen zijn aldaar ook niet meer aan *transit* onderhevig, maar aan de Nederlandsche grenzen moeten er de gewone inkomende regten voor betaald worden.

De vreemdeling echter, die in Suriname niet blijft, maar, nadat hij zijne waren verkocht heeft, de Kolonie weder verlaat, betaalt geene inkomende regten, doch moet van de waarde der ingevoerde goederen 3 ten honderd betalen.

Onder deze bepalingen is het aan een ieder vergund in Suriname in te voeren wat hij wil, en aldaar in het groot of klein te verkoopen. Hiervan zijn alleen uitgezonderd oorlogs-behoefsten, waarvan de onbepaalde verkoop, gelijk men gemakkelijk begrijpen kan, voor de Kolonie gevaarlijk zoude kunnen worden. De Regering heeft derhalve goedgevonden, slechts *twee* kooplieden tot den verkoop van buskruid en schietgeweren onder zekere bepalingen te patenteren; maar den onbevoegden verkoop van dat artikel, bijzonder aan boschnegers of slaven, zwaar te straffen. In bijzondere gevallen wordt echter tot het verkoopen van jagtgeweren bijzonder verlof verleend; ook is het aan niemand verboden, dezelve voor zijn eigen gebruik uit Europa mede te brengen.

Een groot gedeelte der uit Holland ingevoerde artikels bestaat voornamelijk in allerlei benoedigdheden van de plantaadjen; bij voorbeeld: allerlei gereedschappen voor veldarbeid; voor het graven van grachten; om het suikerriet af te snijden; om de koffijboomen te zuiveren; het onkruid uit te wieden; voorts: in stoom-werktuigen, ijzeren cilindrs, koperen ketels of kookpannen, distilleerketels met hun toebehooren, voor de Suiker-ziederijen en Rum-branderijen; vervolgens in allerlei bouw-materialen, zoo als mopsteenen, kalk, tras, tot het bouwen van sluizen en bruggen; tot het metselwerk der suiker- en distilleer-ketels, der melasse-bakken, der regenbakken; der fondamenten van fabriek- en woonhuizen; der brandmuren en keukenhaarden enz. vloersteenen voor de kookhuizen, magazijnen, droogplaatsen der koffij, enz.; insgelijks: in metselaars- en timmermans-gereedschappen, alsmede in ijzerwerk van allerlei soort, hetwelk tot het bouwen van huizen, fabrieken, molens, vaartuigen, enz. gevorderd wordt; in olie en olie-verf tot het verwen der gebouwen, hetgeen in dat klimaat, tot onderhouding van het houtwerk, veel meer moet geschieden dan in Europa; eindelijk: in hoepels en duigen tot suikermelasse- en koffijvaten; linnen tot koffij- en boomwolzakken; bont lijnwaad, hoeden, kielen tot kleeding voor de Negers; in keukengereedschappen, medicamenten en eene menigte zaken van minder aanbelang; waarvan de

de optelling verscheidene bladzijden zoude vullen, doch waarvan wij slechts de voornaamste, alsmede derzelver gebruik meenen te moeten opnoemen, om den Europeschen lezer een oppervlakkig denkbeeld van de menigvuldige behoeften eener plantaadje te geven. Daar nu al deze voorwerpen, wanneer men ze aldaar, zoo als het inzonderheid bij leverantiën voor de plantaadjen gebruikelijk is, op crediet voor eenen langen tijd koopt, doorgaans *twee-*, zelfs *driemaal* duurder zijn dan men ze uit het Moederland bekomen kan, zoo ontvangt gewoonlijk iedere behoorlijk bestuurde plantaadje hetgeen zij jaarlijks aan dat alles benoodigd heeft, of van derzelver eigenaars in Holland zelve, of van een handelhuis, waaraan het bestuur hunner zaken is toevertrouwd. Desniettemin hebben de kooplieden aldaar, die zich met deze artikels bezig houden, nog zeer veel aftrek; omdat, behalve de behoefte der stedelijke inwoners, ook aan menige anders wel verzorgde plantaadje toch somtijds het een of ander ontbreekt, op welks aankomst niet kan gewacht worden. Ook zijn er vele van eenen minderen aard, waarvan men te weinig gebruikt, om dezelve uit Europa te ontbieden; menig een heeft ook wel geen crediet in Holland, wordt slecht bediend, of ligt onder sequestratie. Maar de koopman kan aldaar gerust aan een ieder crediteren, die nog eenigermate in staat is om producten te leveren, omdat zijne eischen voor alle,

op den naam eener *plantaadje*, door dezen eigenaar of bestuurder derzelve, gevraagde leverantiën, drie jaren lang, boven ieder andere, zelfs boven de hypotheek-schulden, de voorkeur hebben. Hij eischt derhalve slechts in een buitengewoon geval zijn kapitaal, wanneer door een bijzonder ongeluk, zoo als door overlijden, of wanneer, er een groot gedeelte der Negers weggelopen zijnde, het effect zonder waarde wordt.

Doch zoo belangrijk en winstgevend de handel in deze waren (*plantaadje-behoefsten*) voor den koopman ook zijn moge, die zich aldaar voor eenen langen tijd gevestigd, die artikels ingeslagen heeft en daarvan behoorlijk voorzien is; zoo weinig zijn zij geschikt voor zoogenaamde *cargaisoens-goederen*, of voor tijdelijke speculatiën.

De reden daarvan is, dat het hem, die niet altijd daarin handelt, aan gelegenheid, maar den anderen tevens aan den noodigen tijd tot het vertier ontbreekt; beide moeten derhalve, om zich eindelijk daarvan te ontdoen, dezelve of in massa aan een' of meer der zoogenaamde *Amerikaansche kooplieden* (leveranciers voor de *plantaadjen*) overdoen, of dezelve op eene *vendue* verkoopen, en in beide gevallen zich gelukkig achten, wanneer zij er met 25 percent verlies afkomen.

Zelfs speculatiën in bouwmaterialen, die in Holland, onmiddellijk na het ontvangen berigt van den grooten brand in Januarij 1821, ondernomen werden,

den, hadden geen beter resultaat, niettegenstaande men konde gelooven, dat zij door de omstandigheden bijzonder hadden moeten begunstigd worden.

Wij komen nu tot de *tweede klasse* van voorwerpen, en deze bestaat bijzonder in alles, wat tot eten en drinken behoort, en aldaar onder den algemeenen naam van *provisiën* begrepen wordt.

Wanneer men in reisbeschrijvingen gelezen heeft, of van geloofwaardige reizigers verneemt, dat Suriname ten hoogste eene bevolking van 60 of 70,000 zielen (?) hebbe, waaronder, zonder de troepen (die hunne levensmiddelen niet door den koophandel bekomen), en de zeelieden (die van hunnen scheepsvoorraad leven) ten hoogste 6000 vrije menschen van alle godsdiensten en kleuren zich bevinden; maar de rest uit negers en andere slaven bestaat, onder welke ook kleurlingen zijn, die, met uitzondering van de huisbedienden eeniger weinige goede Europesche familiën, geenen uitlandschen, ten minste geenen Europeschen kost gebruiken; wanneer men zich verder overtuigd heeft, dat Suriname een der vruchtbaarste landen van den ganschen aardbodem is, en dat, behalve de onder de keerkringen groeiende vruchten, welke het alle voortbrengt, en welke zeer goed zijn, aldaar ook verscheidene peulvruchten en graangewassen, alsmede verscheidene moeskruiden goed voortkomen; dat schapen, varkens en gevogelte goed gedijen; dat de zee en rivieren vischrijk zijn, de bosschen
over-

overvloed van wild bevatten, zoo moet het zeer in het oog loopend wezen, dat dit aan eetbare waren zoo rijke land nog eene menigte vreemde en inzonderheid Europesche levensmiddelen behoeft, welke, zonder de zaak te overdrijven, het *twintigvoud* van datgene bedraagt, wat een gelijk getal menschen in Europa zou verbruiken.

Dit inderdaad zonderling verschijnsel wordt dan alleen verklaarbaar, wanneer men de leefwijs van dat land kent; wanneer men verder weet, dat het arbeidsloon aldaar, uit hoofde van den geringen arbeid, welken de slaaf, naar evenredigheid van hetgeen zijn onderhoud kost, verrigt, vijf- of zesmaal hooger moet worden aangeslagen; dat zich in de stad slechts weinige menschen met het kweeken van moeskruiden, met de veetucht enz. bezig houden, zoodat, ofschoon alles, bij meerdere nijverheid der inwoners, in toereikende menigte en tot matiger prijzen voorhanden zoude kunnen wezen, nogtans alle inlandsche levensmiddelen zeer duur zijn. — Hierbij komt, dat de inboorlingen van alle klassen de grootste liefhebbers zijn van Europesche spijzen en lekkernijen, die thans tot de *eerste* behoeften gerekend kunnen worden, zoo duur zij ook somwijlen door de tijdsomstandigheden zijn. — Het behoort, bij voorb., niet tot de zeldzaamheden, dat men in Paramaribo voor een vaatje Hollandsche boter van 10 of 12 pond 30 tot 60 gulden betaalt; voor een pond ham 2 tot 2½ gulden; voor een pond

pond kaas 1½ tot 2 gulden; voor eene mand van ongeveer 100 pond Hollandsche aardappels 20 tot 35 gulden: de Surinaamsche gulden tegen 8 stuivers Hollandsch gerekend. — Voegt men hierbij de dure dranken, zoo zal men ons gelooven, wanneer wij verder onze aanmerkingen over het duurkoop leven aldaar in het midden zullen brengen.

Doch de speculant, die de bovengemelde prijzen tot maatstaf zijner berekeningen wilde maken, zou zich dikwijls zeer in zijne verwachtingen bedrogen vinden; want die dingen zijn niet altijd zoo duur, ja dikwijls kan men er den inkoopprijs niet eens voor maken. Bij het groote bederf, waaraan alle levensmiddelen in dat klimaat onderhevig zijn, en bij de dikwijls lange reizen der schepen, kan men aannemen, dat er wel een vierde gedeelte van de aangebragte levensmiddelen zoo al niet geheel bedorven, ten minste in zoodanigen toestand is, dat men ze onmogelijk langer bewaren kan. Er moet derhalve veel voor eenen geringen prijs worden uitgeslagen, zoodat er aan deze artikelen dikwijls zeer belangrijke sommen verloren gaan. De handel in proviand is derhalve meer hazardspel dan koophandel, omdat niemand met eenigen graad van zekerheid het gevolg zijner ondernemingen kan berekenen, hetwelk geheel alleen van het toeval afhangt, namelijk van de langdurigheid der reis, van de gesteldheid der waren wanneer zij aankomen, maar inzonderheid nog van den toestand der markt, dien
men

men daarmede trefte. Desnietteenstaande worden juist in deze artikelen, waartoe dan ook alle soorten van wijnen, likeuren, brandewijn, bier, mineraalwateren, kortom alle bedenkelijke en draagbare behoeftigheden voor de tafel behooren, zeer goede zaken gedaan.

De *derde klasse* eindelijk der Nederlandsche artikels van invoer bevat alles, wat tot kleedij en meubilering gevorderd wordt, zoo als al de ontelbare onontbeerlijke zaken en gereedschappen, welke hendaags tot de behoeften der menschen in alle werelddeelen behooren.

In een land, dat geene fabrieken en manufacturen; ja slechts weinige der onontbeerlijkste handwerkslieden heeft; alwaar het klimaat de inwoners traag maakt, die buitendien weinig kunstvljht bezitten; en wat de weelde in kleeding en huisraad, inzonderheid bij welgestelde lieden, betreft, waarin men voor Europa niet onder doet, moeten deze behoeften zich tot eene oneindige menigte en verscheidenheid van fabriek-goederen uitstrekken. De voornaamste daarvan zijn: vele soorten van wit en gekleurd lijnwaad; witte en gekleurde boomwollen stoffen; lakens en stoffen voor vesten en broeken; mans- en vrouwen-hoeden; kousen en schoenen van allerlei kleuren en stoffen; allerlei soorten van mode-galanterie- en bijouterie-waren, van ijzer- en koperwerk, en van toilet-artikels; zilvergoed; gepolijst en verlakte goederen; porselein, glaswerk en brons;
al-

allerlei fraaije meubelen, als: spiegels, kandelaars, pendules, gegraveerde platen onder glas, forte-pianos enz. ook canapés, stoelen, secretaires, chiffonières enz.; keukengereedschappen van koper, tin, blik, ijzer en aardewerk van Fayence; chaisen en paardentuig; gematten stoelen, matrassen, veêren bedden, boomwollen hangmatten en beddedekens, schrijfgereedschappen, almanakken, gebedenboeken, schoolboeken enz.

De invoer van al deze, in de verschillende rubricken aangehaalde voorwerpen moest, zoo als wij reeds gezegd hebben; *uitsluitend uit of over Holland* plaats vinden, doch er wordt met velen derzelve, ten nadeele van den handel en der industrie van het Moederland, door Noord-Amerikaansche schepen, als ook door Engelsche en Fransche kleine vaartuigen van Barbados, Martinique, Demerary en Cayenne, een aanmerkelijke sluikhandel gedreven.

Deze verschillende producten en fabriekgoederen van bijna alle landen des aardbodems worden in Paramaribo, niet alleen in eene voor de plaats onvoegzame groote menigte van winkels uitgesteld en in de pakhuizen van Hollandsche schippers geplaatst; maar ook op alle straten, door eene ontelbare menigte van slavinnen, zoo wel zwarte als kleurlingen, te koop geboden, welke voor hunne heeren, die dikwijls niets minder dan kooplieden zijn, maar toch van de algemeene vrijheid van koophandel gebruik willen maken, daarmede te koop moeten loopen.

pen. Men moet echter niet denken, dat men, zoo als bij ons, in die winkels en pakhuizen het ten minste eenigermate gelijksoortige bij elkander zal vinden; o neen! zulk een winkel gelijkt gewoonlijk naar de plaats, waar eene openbare veiling gehouden wordt, en waar juist de meest verschillende waren bijeengebragt zijn. Zeer zonderling en grappig zien er in dit opzigt de verkooppplaatsen der Hollandsche scheepskapiteins uit: men ziet hier kleedingstukken, levensmiddelen, kanarievogels, allerlei keukengereedschappen, huisraad, met violen en klarinetten vreedzaam gepaard, tot groote vreugde en stichting der inboorlingen, die altijd, wanneer er schepen aankomen, hoopsgewijze de ronde doen en den aangebragten goederen eene naauwkeurige monsterring doen ondergaan. Hieruit kan men opmaken, dat, met uitzondering van eenige waren, voor welke geschikte magazijnen zijn, men in Paramaribo zelden weet, waar dit of dat te bekomen is, en dat men derhalve dikwijls, inzonderheid wanneer het geen artikel voor het dagelijksch gebruik betreft, de stad moet doorloopen, eer men iets vindt.

De scheepskapiteins en reizende kooplieden, wanneer de tijd hunner afreis nadert, werpen dan het overschot hunner ladingen in pakken gewoonlijk op eene openbare verkooping, welke dan op deze wijze, zoo goed als het gaan wil, weggeruimd worden.

Deze verkooping en venduen geschieden onder
de

de leiding en het opzigt van bijzondere daartoe benoemde ambtenaren, op bepaalde dagen, gewoonlijk van 8 tot 10 ure 'smorgens, somwijlen ook van 4 tot 6 ure des namiddags, op kleine bepaalde plaatsen; doch ieder kan ze laten houden waar hij wil. — Eenige Joden hebben zich aan die bezigheid bijzonder toegewijd; men noemt dezelve: venduehouders. Het opgeld voor den kooper is 5 per cent, de kosten voor den verkooper zijn $8\frac{1}{2}$ per cent.

Voor het overige gaat men in Suriname nog naar de oude maten en gewigten in den handel te werk, en houdt men de boeken en rekeningen in guldens tot 20 stuivers Surinaamsch loopend of papieren geld. In het dagelijksch leven rekt men den gulden op 4 schellingen van 5 stuivers. — De negers rekenen gewoonlijk naar kaarten en noemen eene van $f\ 2\frac{1}{2}$ *wan karta*; in plaats van $f\ 5$ zeggen zij *twenti sering* of 20 schellingen; $f\ 7\frac{1}{2}$ zijn *drie karta* en $f\ 10$ is *wan begie karta* of eene groote kaart.

V.

Voortbrengselen der Kolonie. Uitvoer en tollen daarvan. Geldmiddelen.

Suriname brengt, het een door het ander gerekend, jaarlijks op ongeveer 500 grootere en kleinere plantaadjen, 20 tot 25 millioenen ponden ruwe suiker voort; 8 tot 40 millioenen ponden koffij; 1½ tot 2 millioenen ponden fijne boomwolle en nog omtrent 50,000 ponden cacao, waarvan de aanbouw wegens de al te lage prijzen van tijd tot tijd geheel zal te niet gaan.

Rum wordt op verscheidene plantaadjen, doch alleen tot eigen gebruik der Kolonie, gestookt, en maakt geen artikel van uitvoer uit; gelijk ook de dram, eene uit de overblijfsels van de suiker gemaakte geringere soort van rum, alleenlijk voor de negers bestemd is.

De stroop of de mélasse vindt alleen aftrek bij de Noord-Amerikaansche schippers, die dezelve tot gezette prijzen, ter betaling hunner producten, aannemen; zoodat koffij, suiker en boomwol de éénige artikels van uitvoer der Kolonie zijn, welke uitsluitend op *Nederlandsche schepen* in de *havens van het Moederland* moeten vervoerd worden.

Het

Het meeste daarvan, ongeveer 50 tot 60 ladingen, komt aan de markt van Amsterdam; 8 tot 10 ladingen gaan jaarlijks naar Rotterdam; omtrent twee naar Middelburg; zelden eene in eene andere haven.

Al deze producten moeten te Paramaribo in de lands-waag worden afgewogen, alwaar de plantaadjen, waarop zij geteeld worden, tot voorkoming van sluikerij moeten aangegeven worden. — De verkooper of inlader betaalt een gering waaggeld. — De tol aldaar op den uitvoer is kortelings op 3 per cent vastgesteld geworden, en moet door den afzender in wissels op twee maanden zigt op een huis in Amsterdam, Antwerpen, Rotterdam of Middelburg, aan de orders van den ontvanger in Suriname, en wel in Hollandsch loopend geld gegeven, betaald worden. Bij ontstane geschillen over den cours van het papieren geld aldaar tegen de Nederlandsche valuta, moet deze door den Gouverneur, onder raadpleging met den Contrôleur-Generaal van Financiën, bepaald worden.

Dit brengt onze aandacht op de geldmiddelen der Kolonie.

Er zijn in Suriname noch gouden, noch zilveren munten, maar een voor de Kolonie gemaakt, en bloot in deszelfs omtrek gangbaar papieren geld. Hetzelve bestaat in obligatiën, van *f* 20 tot *f* 100, altijd met *f* 5 opklimmende; verder in dergelijke van *f* 125, *f* 150, *f* 175, *f* 200, *f* 250, *f* 375, *f* 400, *f* 500 en *f* 600 Surinaamsch loopend geld,

die met twee stempels en de handteekeningen van den Gouverneur en den Contrôleur-Generaal van Financiën voorzien zijn.

Het klein geld bestaat in kaarten van 10, 15, 20, 50 en 50 stuivers, *f* 5 en *f* 10, welke alle door hare grootte en stempels van elkander onderscheiden zijn.

Dit papiergeld bestaat ongeveer sedert 50 jaren en had in den beginne, en nog eenen geruimen tijd nadat het ingevoerd was, de volle daarop uitgedrukte waarde in Hollandsch loopend geld, zoodat men, tegen een gering opgeld, klinkende munt daarvoor konde bekomen.

Later, toen de massa daarvan begon te vermeerderen, verloor het meer en meer, en nadat Suriname ten tweedenmale door de Engelschen in bezit was genomen, daalde het op *f* 48 pr pond sterling, gevolgelyk beneden de 25 per cent van zijne nominale waarde, als een der nadeeligste gevolgen, hetwelk de door het Gouvernement van Groot-Brittannië op alle Hollandsche eigendommen gelegde sequestratie te weeg bragt. Doch naauwelijks was de Kolonie weder aan de Nederlanden terug gegeven, of de waarde van het papieren geld begon te stijgen: men gaf in het jaar 1816 *f* 150 voor *f* 100 Hollandsch loopend geld.

Door den invoer van Negers, welke in het jaar 1819 tot in het begin van 1822 plaats vond, en die allen met wisselbrieven op buitenslands moesten be-

betaald worden, viel de cours van dit papieren geld op 250; doch nadat ook die invoer in den steek gebleven was, en zonder andere oorzaken, dan het gebrek aan Hollandsche valuta, eindelijk in den loop van 1822 zelfs op *f* 260 voor *f* 100 Hollandsche waarde; ja thans (Februarij 1823) tot op *f* 275 gedaald is, en men vreezen moet, dat zulks op *f* 300 vallen zal, indien het Gouvernement daar niet in voorziet.

Wanneer men over de oorzaken van dit verschijnsel nadenkt, zoo meent men deze het eerst in de menigte van het omloopende papieren geld en in een miscrediet van hetzelfde te moeten zoeken; doch, bij nadere bekendheid met de financiële betrekkingen des Lands wordt men overtuigd, dat de bronnen van het kwaad hierin alleen niet liggen; omdat de voorhanden massa van hetzelfde met de inkomsten des lands volstrekt in geene nadeelige verhouding staan.

Eene der voornaamste redenen daarvan is, naar onze meening, de omstandigheid, dat het allergrootste gedeelte der Surinaamsche eigendommen in Holland of elders buitenslands te huis behoort, of aan buitenlanders verpand is. Dit nu heeft ten gevolge, dat bijna alle producten, welke de Kolonie voortbrengt, *in natura*, naar Holland aan de eigenaars of gevolmagtigden der crediteurs van de plantaadjien moeten afgescheept worden, zoodat alleen het weinige daarvan tot verkoop en in het

bereik van het Publiek komt, hetgeen de administrateur aldaar ten naasten bij tot voldoening eener dringende behoefte daarvan moet afgeven; hetgene de van schulden vrije eigenaar, bij een voor hem voordeelig tijdsgewricht, daarvan losmaken wil; of hetgeen welligt op regterlijk gezag verkocht wordt. Hieruit nu ontstaat eene onevenredigheid tusschen de betalingen in het algemeen en tusschen de middelen ter betaling, welke in het bereik van het Publiek zijn, hetgeen dan natuurlijk, wanneer, zoo als thans gedurig het geval is, die betalingen de voorhandene middelen daartoe verre overtreffen, eenen sterken aandrang naar producten en Hollandische wissels moet te weeg brengen, even zoo als men bij dure tijden naar levensmiddelen ziet ontstaan.

Menig koopman, die in Europa crediet heeft, durft, om hetzelfde niet te verliezen, zijne remisie niet verschuiven, zoo waarschijnlijk en aanmerkelijk zijn verlies daarbij is; de heen- en weêrreizende kan zulks nog minder, omdat hij zijne fondsen in Europa tot nieuwe ondernemingen behoeft. Doch ieder, die met reden bevreesd is, dat hij van de tot den verkoop komende wissels en producten niets, of niet genoeg voor zijne behoefte zal bekommen, tracht het nu den anderen door een steeds hooger opbod uit de hand te wringen, maakt daardoor de markt meer en meer duurder, en ziet de verdienste, welke hij onder zoo vele gevaren en

moci-

moeijelikheden meende gemaakt te hebben, plotselijk in rook vervliegen.

Van daar is het, dat niemand eigenlijk weet, wat hij verdient of bezit, en van daar het knellende en nadeelige van dezen toestand voor alle handeldrijvende klassen; vooral degenen, wier inkomsten in Surinaamsche gelden bepaald zijn; doch inzonderheid voor de zoodanigen, die zich door omstandigheden genoodzaakt zien, in Surinaamsche gelden uitgeleende kapitalen, grondstukken of andere effecten aan eenen anderen over te doen en in Europesche valuten tot zulk een' verderfelijken koers om te zetten: dit is klaar genoeg en wordt meer en meer tastbaar.

Nog menige andere oorzaak kan er bestaan, welke dezen onheil aanbrengenden toestand te weeg brengt en daarvan de voortduring verlengt; doch het ligt buiten het bestek van dit kleine schrift om die bronnen dieper op te sporen, en middelen ter verbetering aan de hand te geven. Wij hebben met genoegen vernomen, dat aan de Regering zoodanige plannen zijn voorgelegd geworden, welke, zonder aan den Lande aanmerkelijke opofferingen te kosten, het kwaad van tijd tot tijd zouden kunnen verminderen en eindelijk geheel uitroeijen.

Waarschijnlijk is het Koninklijk decreet van 8. Maart 1822, hetwelk beveelt alle uitgaande regten in Hollandsche wissels te betalen, een gevolg daarvan geweest. Zoo ontoereikend deze maatregel voor

het oogenblik ook zijn moge, zoo geeft dezelve toch de geruststelling, dat dit voor de Kolonie, ja zelfs voor het Moederland (hetwelk de terugwerkende kracht van dat onheil ondervindt) hoogst gewigtig onderwerp de opmerkzaamheid van het Nederlandsch Gouvernement bezig gehouden hebbe, en het laat zich van zijne wijsheid en van de vaderlijke gezindheden des voor het welzijn van al zijne onderdanen zoo zeer bezorgden Konings, met het volkomenste vertrouwen, verwachten, dat, wanneer men het kwaad eenmaal in deszelfs geheelen omvang kent, men ook niet zal verzuimen doelmatige middelen daartegen te gebruiken.

VI.

Paramaribo. Woningen en tuinen. Gasthuizen en andere gestichten voor zieken. Bevolking. Beschaving. Scholen. Toestand der wetenschappen. Nijverheid der inwoners.

Paramaribo, de eenigste stad der Kolonie Suriname en de zetel der regering (5° 32' N. B. — 55° 5' W. L.), ligt aan den linker oever der rivier van denzelfden naam, ongeveer 4 uren van haren mond verwijderd, en maakt langs derzelve oever een' onregelmatigen langwerpigen vierhoek uit van ongeveer een uur in omtrek.

De straten zijn, met uitzondering van weinigen, regt, breed en grootendeels met oranje- hier en daar ook met tamarinden- en andere boomen bezet; zij zijn niet geplaveid; maar met eene soort van schelpzand overdekt. Verscheidene straten hebben verwelfde kanalen, waarin het water af kan loopen; anderen aan beide zijde grachten. Van daar dat de straten bij zware stortregens wel nat, maar nooit morsig zijn; ook is het nat binnen korten tijd weder afgelopen en ingedroogd. Men is zeer op zindelijkheid niet alleen op de straten in de stad, maar ook op de wegen buiten

dezelve, gesteld. — Vreemdelingen, die geheel de West-Indiën doorgereisd hebben, verzekeren daarom algemeen, dat geene andere stad van die gewesten zich in dit opzigt met Paramaribo gelijk kan stellen, alwaar niet alleen op de straten, maar ook hoofdzakelijk in de huizen, de Hollandsche zindelijkheid uitblinkt.

Het fort Zeelandia ligt omtrent een gewerschot met den stroom der rivier afgaande van de stad, en maakt als ware het de oostelijke punt van dezelve uit. Het is voorzien met eene groote en schoone steenen caserne voor de troepen, met verscheidene ruime gebouwen voor de officierswoningen, met een schoon huis, waarin deze kunnen spijzen en bij elkander komen (op welks torentje de eenigste klok en uurwerk in geheel Paramaribo is), alsmede met eene bakkerij, gewermakerij en zeer ruime magazijnen.

In dit fort bevinden zich ook de civiele en criminele gevangnissen der Kolonie.

Op den achtergrond van het groote en schoone opene plein, dat zich tusschen het fort en de eerste huizen der stad uitstrekt, en naar de rivier toe geheel open is, ligt het reeds tamelijk oude, maar nogtans niet onaanzienlijke gouvernementshuis, het gewone verblijf van den Gouverneur.

Eene schoone schaduwrijke laan van hooge tamarinden-boomen, welker takken een wel zestig voet hoog, voor iederen zonnestraal ontoegankelijk gewelf

welf van loof uitmaken, en die zich van de woning des Gouverneurs tot nabij het fort uitstrekt, maakt, als het ware, het verband uit tusschen dezen en de stad, wier langste en schoonste, naar het noorden uiterste straat, op eenigen afstand boven deze laan en in eene gelijke rigting met dezelve haren aanvang neemt; en hetzij men van boven of van onderen kome, een verrukkelijk gezigt oplevert. — Bij eene achter de boomen van elke laan zich bevindende bron was het, dat de Gouverneur VAN SOMMELSDIJK in het jaar 1688 door oproerige soldaten vermoord werd. — Achter het gouvernementshuis ligt de daarbij behoorende fraaije en groote tuin, en tusschen denzelfen en de stad loopt een aangename weg door eene voorstad, die men *Combe* noemt, tot de nabij gelegene plantaadje *Ma retraite*, welke weg, wanneer hij door de aan de laatste plantaadje *Tourtonne* vervolgd wordt, ons door eene zeer lange laan, de zoogenaamde *laan van Tourtonne*, digt bij het hospitaal in de stad terug brengt. In dit *Combe* of deze voorstad, als ook op de wegen achter het fort, langs de rivier heen, vindt men nog hier en daar fraaije huizen, welke gedeeltelijk door aanzienlijke familiën bestendig bewoond worden en die alle met groote en kleine tuinen voorzien zijn.

In het algemeen vindt men in de meer landwaarts liggende deelen der stad, en overal, waar het de ruimte toelaat, vele tuinen; hetgeen der stad

stad ook zulk eenen aanzienlijken omvang geeft. Men moet zich echter onder de aldaar zijnde tuinen geene voorstellen, welke op de Europesche wijze opgeschikt en versierd zijn.

Gewoonlijk zijn het tamelijk verwaarloosde met heggen van limoenen of ander houtgewas omgevene met gras begroeide plaatsen, hier en daar met eenige ooftboomen, kokospalmen en struiken beplant, tusschen welke eenige moeskruiden aangekweekt zijn.

De schoonste derzelve zijn naauwelijks met eenen ordentelijken boerentuin in Holland te vergelijken.

De redenen, waarom men aldaar, waar de Natuur zoo milddadig is, niet meer zorg op den tuinbouw en de verfraaijing van de tuinen aanwendt, kan hoofdzakelijk dáárin liggen, dat men slechts weinig genot daarvan trekken kan; men zou in den tuin zelven moeten wonen, om er iets van te hebben: want reeds tegen 7 ure des morgens wordt het warm, en voor 6 ure des avonds niet weder koel; maar dan is ook te gelijk de schemering daar en de muskieten beginnen lastig te worden. Hierbij komt, dat de schoonste bloemen aldaar niet voortkomen. Men kan geene hyacinthen, narcissen, leliën, tulpen, klapprozen, hortensia, beerooren, anjelieren, kleine teedere mosrozen, geen viooltje noch kamperfoelie aldaar voortbrengen; maar men moet zich met zonnebloemen, asters, balsaminen, eenige soorten van rozen, die bij-

bijna zonder reuk zijn en met de aldaar inheemsche planten, meestal zonder geur, behelpen.

Men zou met de laatstgemelde altoos eenen tuin kunnen versieren, want er zijn vele heerlijke struiken onder, zoo als: jasmijn, oleander, quassia, goudbeursjes (*allemanda cathartica*), galanga, Chinesche malvenrozen, artisjokken (*cactus*), *cassia pulchra*, rocou, indigo, wilde salie, verschillende soorten van limoenen en aloë, enz.; doch het zou veel arbeidsloon kosten, en *geen voordeel aanbrengen!* Dit laatste is eene genoegzame reden om er geene te hebben.

De huizen in Paramaribo zijn, met uitzondering van de Luthersche kerk, het gebouw van het civiele Geregts-hof en van een enkel particulier huis, gezamenlijk van hout en alle zonder uitzondering met daksparren gedekt. Zelfs aan het Gouvernements-huis is slechts de onderste verdieping van baksteen, al het overige daaraan is van hout.

Eigenlijke kelders zijn er in de geheele stad niet, en slechts weinigen der beste huizen hebben gewelven onder den grond van 6 voet diepte; doch de meesten staan vrij, op lage ten hoogste eenen voet in het vierkant dikke pilaren van baksteen, waarop dan onmiddellijk het balkwerk geplaatst is. — Zoo gebrekkig nu ook deze wijze van bouwen, bij buitendien zeer zwak houtwerk, schijnt, zoo heeft echter de ondervinding bij zwaren brand bewezen, dat zulke huizen zeer vast staan, dewijl men zelfs oude en
 bouw-

bouwwallige huizen van dien aard met alle moeite niet nederrukken, ja zelfs niet omverschieten konde, maar dezelve stukswijs moest afbreken.

Het uitwendige der meer fraaije huizen in Paramaribo gelijkt veel naar de Hollandsche in de dorpen aan de Zaan.

De huizen worden gewoonlijk ligt grijs, en de deuren en vensters groen geschilderd; wanneer men dezelve echter niet alle vier jaren oververft, zoo wordt door den invloed van het weder het geheele huis zwartachtig, hetgeen aan hetzelfde een somber en leelijk aanzien geeft.

Sedert den meergenoemden grooten brand in Januarij 1321, die 1200 gebouwen, waaronder 400 woonhuizen waren, vernietigde, kan zich Paramaribo niet meer op vele fraaije en groote huizen beroemen. Moeijelijk zal men er van dezelve nog twaalf kunnen optellen, die dezen naam eenigermate verdienen: want daar is geen huis dat, met smaak gebouwd is, ten minste zoo niet, als men ze doorgaans in de fraaije steden van Holland ziet. — Daar benevens vindt men misschien nog 80 tot 100 dragelijke woningen; doch de overigen zijn weinig meer dan barakken, welke, wanneer zij geene openingen voor deuren en vensters hadden, en hier en daar niet met olie-verf beschilderd waren, met de houten kramen in onze groote steden, waarin gedurende de kermissen allerlei voorwerpen te zien zijn, veel overeenkomst zouden hebben.

De vier wanden van zulk een huis bestaan uit
plan-

planken, die altijd omtrent eenen duim boven elkander uitsteken, en op het paal- en bindwerk van het geraamte van het huis derwijze vastgespijkerd zijn, dat er de lucht wel door dringen, maar er geen regen in komen kan.

De minste huizen hebben meer dan ééne verdieping en van boven een gebroken dak (mansarde), uit eene doorlopende smaller of breeder kamer of zaal en eenige slaapkamers aan de zijden bestaande; boven vindt men niets dan een paar kamertjes onder dak. — Het voorste gedeelte van het huis, of gewoonlijk het voorhuis genaamd, is somtijds geheel open, en maakt eene soort van spreekkamer uit, indien het huis niet tot een ander oogmerk ingerigt is. Somtijds is slechts de eene helft open en de andere tot eene zijkamer ingerigt; bredere huizen hebben doorgaans twee zulke zijkamers.

In de achterste afdeelingen van het huis is vervolgens de trap naar boven aangebragt en wordt de overige ruimte tot eene voorraad- of spijskamer, aldaar bottelerie genaamd, en misschien nog tot een kamertje gebruikt. Wanneer het huis eenigermate aanspraak op gemakelijkheid maken zal, wordt de achterdeur van hetzelfde geopend op eene langs dezelve 6 tot 8 voet breede galerij, van boven met bogen overdekt, in welke men wel koffij en thee pleegt te drinken, of zich met iets anders op te houden, wanneer de zon voor op het huis staat.

staat. Uit dezelve komt men op de plaats van het huis, die bij sommigen geplaveid, bij anderen vastgestampt, en met schelpzand bestrooid is. Wanneer nu deze plaats, hetzij ze groot of klein is, ergens van achteren niet door eenen tuin begrensd wordt, is zij gewoonlijk geheel van de tot het woonhuis der familie behoorende naaste gebouwen ingesloten. Bij planters en ambtenaars vindt men daar gewoonlijk ook het kantoor, hetwelk slechts de kooplieden in het voorhuis plegen te houden; vervolgens de keuken en verscheidene magazijnen; het wasch- dikwijls tevens het badhuis; de rest van de ruimte aan de zijden wordt eindelijk door de woningen der Negers en andere inrigtingen tot gemak ingenomen.

Goede huizen hebben op de plaats eenen gemetselden of ijzeren regenbak voor het water om te drinken; alsmede eene bron voor de Negers en tot wasschen geschikt. Maar, helaas! er zijn eene groote menigte van dezelve, die noch het eene noch het andere bezitten, en waarbij men zich op de welwillendheid van zijnen buurman verlaat; doch in de drooge jaargetijden, wanneer er dikwijls groot gebrek aan goed drinkbaar water is, sluit een ieder zijnen regenbak, en dan ziet men somwijlen lieden, die om eene kruik goed regenwater meer dan om eene flesch wijn verlegen zijn.

Heeft nu zoodanig ruim huis, waarvan wij zoo even eene beschrijving gegeven hebben, van boven
eene

tweede verdieping, onder van eenen kelder, eenen fraaijen, al is het ook maar kleinen tuin, en misschien een vrij uitzigt op de rivier; zoo bezit het alles, wat men zich met al zijn geld in Paramaribo van dien aard aangenaams in staat is te verschaffen.

Eenigermate goed ingerigte en wel bewaarde huizen vindt men zoo van binnen als van buiten overal met olieverf beschilderd, hetgeen het houtwerk ongemeen bewaart en de insekten afhoudt. Zelfs de vloeren en de trappen zijn op die wijze beschilderd. Behangen kamers vindt men weinig, want daartoe zou gevorderd worden, dat men de buitenwanden van binnen met planken beschoot, hetgeen ze zeer warm zou maken; ook blijven daar, wegens de lucht en de insekten, de behangsels slechts voor eenen korten tijd in stand en moeten dikwijls vernieuwd worden.

Doch alhoewel aan die kamers al dat sieraad ontbreekt, zijn er echter bij voorname en welgestelde lieden met veel smaak opgeschikt, met spiegels, kandelaars, fraaije koperen platen, ook wel schilderingen, en in het algemeen met rijke meubelen voorzien, zoodat men geheel vergeet, dat het een houten huis is.

Men houdt zeer veel van die soort van weelde, alsmede van schoon en kostbaar tafelgoed van zilver, kristal en wedgwood. Men heeft daar algemeen smaak voor, en men komt somtijds in een

E

klein

klein onaanzienlijk huis, dat nogtans van binnen met kostbaar huisraad voorzien is.

Glazen vensters komen thans meer dan voorheen in gebruik; maar dewijl men ze in woonvertrekken, uit hoofde van de warmte, altijd moet laten openstaan, zoo verschaffen zij, behalve in slaapkamers, weinig voordeel, terwijl zij op groote onkosten loopen; want indien men er slechts een of meer opent, dan ontstaat er togt, die bij geheel opene vensters en deuren niet merkbaar en ook niet schadelijk is. De meeste lieden vergenoegen zich derhalve ook nu nog, ten minste in hunne slaapkamers in de onderste verdieping, met halve tralievensters of met gespannen ramen van groen gaas. Naar dien kant, waar de zon schijnt, alsmede bij zwaren regen, worden de ramen toegesloten, hetgeen altijd, wanneer men glazen ramen heeft, insgelijks geschieden moet. Bij droog weder is het stof in de stad zeer lastig, en men kan zich, juist omdat alles openstaat, weinig daarvoor beschutten.

In geen Surinaamsch woonhuis is eene keuken; en dewijl men buitendien van geene stookhaarden weet, zoo hebben zij ook geene schoorsteenen, en in het algemeen het groote voorregt boven Europeansche huizen, bijzonder in groote steden, dat men daarin noch van rook, noch van andere stinkende dampen lastig gevallen wordt.

De huishuur was altijd duur in Paramaribo; doch

sedert den brand, is zij wel tweemaal zoo hoog geklommen als te voren. De kleinste ellendigste woning, wanneer zij niet geheel uit den weg ligt, doet jaarlijks van huur *f* 12 tot *f* 1500, eene eenigzins betere *f* 18 tot *f* 2500; goede huizen *f* 3 tot *f* 5000 Surinaamsch geld.

Alleen op Combé, of in gansch afgelegene gedeelten der stad, kan men de huishuur een derde gedeelte minder rekenen.

Hieruit en uit de meermalen aangevoerde duurterder gewoonlijkste levensmiddelen en andere behoeften kan men besluiten, dat iemand juist niet zeer prachtig behoeft te leven, om jaarlijks *f* 10,000 Surinaamsch geld in Paramaribo te verteren.

De bevolking der stad is niet bepaald op te geven; men kan ze met het garnizoen van het fort Zeelandia, de zeelieden en de zich aldaar bij afwisseling ophoudende vreemdelingen, ten hoogste op 18 tot 20,000 zielen schatten: waarvan ongeveer 6000 vrije lieden van verschillende kleuren en godsdiensten, doch de rest slavendienst verriggende kleurlingen en zwarte slaven zijn.

De stad Paramaribo bezit een groot ruim en wel ingerigt gasthuis, dat niet alleen voor de in de Kolonie zich bevindende troepen bestemd, maar ook voor zeelieden, vreemdelingen, ja voor een ieder open is, wiens omstandigheden en middelen niet toelaten, om in een burgerhuis verpleegd te worden. Voor de zeelieden betaalt het schip, waar-

toe zij behooren. Vreemdelingen, blank-officiers, of anderen, die nog eenige middelen bezitten, moeten voor de verzorging, welke zij in het gasthuis genieten, eene gepaste, maar billijke vergoeding betalen; wanneer zij geene middelen van bestaan hebben of daarin sterven, dan vervalt hetgene zij bij zich hebben aan het hospitaal.

Het bestuur en het opzigt van hetzelfde is telkens den chirurgijn-majoor van de aldaar zijnde troepen aanvertrouwd; hij bezoekt het tweemaal 's daags en heeft tot zijne medehulpen nog drie of vier officieren van gezondheid, tot verschillende klassen behoorende, die daarbij aangesteld zijn en waarvan er eenigen in moeten wonen.

Het heeft zijne eigene apotheek, eenen bestuurder van de huishoudelijke zaken, eenen schrijver enz. alsmede het noodig getal oppassers en slaven; ook bezit het een klein uur van de stad eenen tuin, waarin vruchten, moeskruiden enz. voor hetzelfde aangekweekt worden.

De Gouverneur bezoekt menigmaal dit weldadig gesticht, welks goede inrigting men algemeen roemt, en waarvan ook het geringe getal zieken, die er in sterven, kan getuigen. Volgens de van gouvernementswege opgemaakte lijsten, stierven er van de in de jaren 1817, 1818, 1819 daarin opgenomene 3034 zieke militairen, in alles 123.

Behalve de artsen in het hospitaal, die ook meer of min praktijk in de stad hebben, zijn er in Pa-

ramaribo nog verscheidene bekwame geneesheeren, chirurgijns en vroedmeesters; insgelijks ook eenige goede apotheken; ook eenige Joodsche.

Aan de Saramacca-rivier, ongeveer eene dagreis van de stad, is een gesticht onder den naam van: *Voorzorg* voor de ongelukkigen, die met de ongeneeslijke melaatschheid (lepra Arabum) behebt zijn.

In de verschillende districten der Kolonie zijn insgelijks gestichten, waarin lieden, tot de plantaadjen behorende, genees- en heelkundige hulp kunnen vinden. Gewoonlijk staan de plantaadjen met zulk eenen land-arts wegens hare zieken in een jaarlijksch accord, en de arts bezoekt dan geregeld op zekere dagen de plantaadjen, doch wordt des noods op alle tijden ontboden.

Daar in die klimaten de ziekten over het algemeen geen uitstel lijden, zonder dat men zich aan het grootste gevaar blootstelt; daar verder de geneesheer, voorondersteld dat hij een bekwaam man zij (hetgeen bij velen zeker het geval is, hoewel het zelden Medicinæ-doctors, maar alleen chirurgijns zijn, die aldaar wonen), dikwijls ver af woont, ook wel niet te huis gevonden wordt, en er gevolgelijk op zijne spoedige komst niet gerekend kan worden, zoo is het den Europeaan, die op eene plantaadje ziek wordt, steeds te raden, zich zonder eenig tijdverlies, in de stad, bij zijne vrienden of in het hospitaal te laten brengen. Aan

velen kostte de vertraging van slechts *ééne* dag het leven.

Veel lof verdienen de inwoners van Paramaribo wegens hunne onbaatzuchtige bereidwilligheid in het verplegen van zieken, die door toeval of gastvrijheid onder hun dak, of op eene andere wijze met hen in eene nadere kennis gebragt werden; met opoffering van tijd en nachtrust leggen zij zich dikwijls persoonlijk dien menschievenden pligt op, en ontzien daarbij noch moeite noch kosten. Inzonderheid zijn de vrouwen in Suriname in de uitoefening van deze deugd roemenswaardig.

Er bestaat in Suriname geen heerschende of algemeene godsdienst des lands; de Christelijke godsdienst van alle geloofsbelijdenissen, alsmede de Joodsche, worden aldaar vrij uitgeoefend, en niemand wordt om zijn geloof benadeeld of achter gesteld. De Gereformeerden, wier schoone kerk door den brand in de asch werd gelegd, oefenen thans hunnen godsdienst in de Luthersche kerk uit, die verschoond is gebleven. Iedere gemeente heeft haren bijzonderen leeraar. De Roomsche-Katholijke, ofschoon de kleinste, heeft er twee, en houdt intusschen haren kerkdienst in een gewoon huis, omdat ook hare kerk eene prooi der vlammen is geworden.

De gemeente der Moravische broeders, uit omtrent vijf Duitsche familiën bestaande, heeft vele aanhangers onder de Negers; het huis, waarin zij

zij hunne godsdienstoefening houden, staat in het midden van hunne op eene rij naast elkanderstaande woningen, die door den brand verschoond zijn gebleven. Zij houden hunnen godsdienst in den Neger-tongval (Neger-engelsch) en hebben daarin ook, ten gebuike hunner leerlingen, een uittreksel uit het nieuwe testament laten drukken.

De godsdienst van alle overige Christelijke gemeenten wordt in het Neger-engelsch gehouden. — De zon- en feestdagen worden plegtig gevierd en de kerken vlijtig bezocht.

Gedurende den godsdienst moeten alle openbare huizen en koopwinkels gesloten zijn; op de straten mag niet gearbeid en zelfs in huizen geen gedruisch gemaakt worden, dat de godsdienstige aandacht zou kunnen storen; men staat hierop veel strenger, dan in vele Europesche steden.

De Joden worden in de Portugesche en Hoogduitsche gemeente gedeeld, waarvan ieder eene fraaije synagoge heeft.

Openbare door het land onderhoudene scholen bestaan er niet; alle instellingen van dien aard, waarvan er vele voor beide seksen zijn, zijn bijzondere ondernemingen, maar staan onder het opzigt eener school-commissie.

De kinderen worden daarin behoorlijk in de Hollandsche en Fransche taal, in het rekenen en schrijven onderwezen. Wie hooger onderwijs ver-

langt, moet zijne kinderen naar Europa zenden, hetgeen ook zeer dikwijls geschiedt.

Behalve de kundigheden, welke men voor zijn toekomstig bestaan of voor het bekleeden van een ambt moet hebben, houden zich aldaar slechts zeer weinige menschen met de wetenschappen op, waartoe het ook aan onderwijs en andere hulpmiddelen, zoo als bibliotheken, museums en geleerde gezelschappen, geheel ontbreekt. Een boekhandelaar kan onder die omstandigheden aldaar ook niet bestaan. Wil iemand een wetenschappelijk werk hebben, zoo laat hij het zelf uit Europa komen. Hollandsche romans, schoolboeken, almanakken, enz. komen van tijd tot tijd als stukgoederen derwaarts; wat zou hun dan te verkoopen overig blijven?

Niettegenstaande dat is er sedert het jaar 1818 eene soort van boekhandel ontstaan, waarmede eene voor de plaats tamelijk goede leesbibliotheek verbonden was; maar ook zonder den brand, die aan haar bestaan een plotseling en treurig einde maakte, zou zij aldaar bij een zoo klein lezend en letterminnend publiek, even als andere inrigtingen van dien aard, van tijd tot tijd te niet gegaan zijn. — Meer te bejammeren is de, insgelijks door dien brand in den steek geblevene, onderneming van eenen bij C. G. SULPKE te Amsterdam, in de jaren 1820 en 1821 uitgekomen' Surinaamschen Almanak, van welken de zeer verdienstelijke President van den

den Hove van civiele Justitie aldaar, de Heer Mr. LAMMENS, de redactie op zich had genomen; een werkje, dat onschatbare en echte bijdragen tot de kennis der Kolonie, alsmede een beknopt overzicht bevatte van hetgene daarover vroeger is geschreven geworden; en waaruit wij gaarne bekennen veel ontleend te hebben.

De geleerde, die eenmaal door zijne liefde voor de wetenschappen naar dat land gelokt wordt, rekene derhalve aldaar op geene hulpmiddelen, van welken aard die ook zijn; maar hij voorzie zich rijkelijk, en zoo volkomen als mogelijk is, in Europa van alles, wat hij tot zijne nasporingen en verrigtingen mogt noodig hebben, wanneer hij zich niet aan allerlei ontberingen wil blootstellen en zijnen kostelijken tijd verliezen!

Uit datgene, wat wij over den invoer en den handel der Kolonie onzen lezers hebben medegedeeld, zal men reeds het besluit hebben opgemaakt, dat er, buiten de met den landbouw onmiddellijk in verband staande handwerken, zoo als: metselaars, timmerlieden, molenmakers, smids, kuitpers, enz. en de voor de behoeften der stad noodzakelijke bakkers, vleeschhouwers en kleermakers, in Paramaribo weinig industrie van dien aard kan plaats hebben, omdat men bijna al het overige gemaakt uit Europa bekomt. Zoo is er inderdaad in Paramaribo geen slotemaker, geen hoedenmaker, geen wagenmaker, die uit de ruwe producten iets

zoude kunnen vervaardigen; geen zadelmaker noch lederwerker; geen geschikt boekbinder, geen draaijer, geen bekwaam schrijnwerker, geen goed horlogiemaker, maar nog minder een werktuigkunstenaar of zoodanig iemand, die in staat zoude zijn, om in staal, ijzer, geel koper, hout of ivoor, eenig fijn stukwerk, instrument, gereedschap of kunstwerk te repareren, en nog minder te maken. Heeft men derhalve het ongeluk, aan eenig stuk of kunstwerk van dien aard iets te beschadigen, bij voorbeeld een glas in een optisch instrument te breken, of dat de sangbodem van eene piano springt, van eene viool of guitarre het lijm los gaat, men het middelstuk van een blaas-instrument breekt, enz. zoo zoekt men aldaar te vergeefs om hulp; wanneer men het stuk niet weg wil werpen, moet men het om het te laten repareren naar Europa zenden.

Men begrijpt wel, dat, wanneer hierdoor de aftrek van voorwerpen van geringere waarde aanmerkelijk grooter is, deze omstandigheid daarentegen voor den verkoop van voorwerpen van weelde en kunst groote zwaarigheden te weeg brengt; dewijl men deze liever wil missen, dan dat men zich op zoodanige wijze aan derzelve verlies zou willen blootstellen.

Eigenlijke kunstenaars, zoo als teekenaars, schilders, beeldhouwers, plaatsnijders, graveurs, bekwame juweliers enz. zal men derhalve zoo veel te min-

minder willen zoeken in een land, waar naauwelijks de allernoodzakelijkste handwerks- en ambachtsheden te vinden zijn; ook zouden zij aldaar moeijelijk hun bestaan vinden, veel min hun fortuin maken; doch aan broddelaars in alle vakken is er daarentegen een groote overvloed.

Bij dezen toestand van zaken, zal men niet verwachten, dat het met de muziek veel beter gesteld is. — Zij heeft ook dáár, zoo als overal, hare liefhebbers, die echter, omdat hun aantal zoo gering is, van ieder beter genot moeten afzien. Het ontbreekt doorgaans aan goede leermeesters; en zoo lang men deze ontbeert, zal die kunst aldaar in hare kindschheid moeten blijven.

VII.

Herbergen. Gastvrijheid. Over den beschaafden toon in de gezelschappen. Societeiten. Openbare gemakkelikheden. Leefwijze. Keuken. Bediening. Kleeding. Talen. Bemerkingen voor Duitschers, die naar Suriname willen reizen.

Er zijn in Paramaribo geene eigenlijk gezegde herbergen; maar wel eenige particuliere huizen, waar vreemden onder dak kunnen komen en die gemakkelijk te bevragen zijn.

Ondertusschen is het in zulke huizen zeer duur wonen, en men moet, al naar men leeft, dagelijks ten minste 25 tot *f* 50 Surinaamsch geld, of 10 tot *f* 20 en *f* 24 innerlijke waarde besteden. Wanneer men derhalve langer in de stad blijft, moet men dadelijk naar eene woning omzien, en zoo mogelijk in een burgerhuis zich in den kost besteden, en daar dit dikwijls niet oogenblikkelijk te vinden is, zoo zal hij, wiens middelen niet toelaten om zoo veel te besteden, wel doen zich met den Kapitein van het schip, waarmede hij gekomen is, te verstaan, ten einde deze hem zoo lang aan boord herberge, totdat hij eene geschikte gelegenheid

heid gevonden heeft om onder dak te komen. Hieraan nu ontbreekt het geenszins, wanneer men zich slechts eerst met de plaatselijke gesteldheid aldaar bekend gemaakt heeft.

De in oudere beschrijvingen van Suriname, zoo dikwerf — en zonder twijfel met reden — geroemde gastvrijheid van deszelfs inwoners, is ook heden ten dage nog niet geheel verloren; alleen moet men ze thans onder geheel andere omstandigheden, niet meer op die wijze, hopen aan te treffen, zoo als zij misschien in vroegere tijden, toen men zich aldaar over het algemeen in betere en ruimere omstandigheden bevond, en toen ook slechts zelden vreemdelingen zich daarheen begaven, uitgeoefend is geworden.

De huizen in Paramaribo zijn, zoo als wij reeds zeiden, meestal klein, hebben weinig vertrekken, en zijn gewoonlijk niet geschikt om eenen vreemdeling behoorlijk te ontvangen, ten zij het huisgezin van alle eigene gemakken afzie.

Maar ook behalve ruimte en gemak, welke de meeste inwoners sedert den brand zelve moeten ontberen, wordt de herberging van vreemde lieden, die niet veel kosten kunnen maken, reeds lastig ten aanzien van de duurte der levensmiddelen. — Onder zulke omstandigheden derhalve kan de vreemdeling, wanneer hij aldaar geenen vriend heeft, die hem herbergt, er billijkerwijze niet op rekenen, om zijn' intrek te nemen zelfs bij zoo-
da-

danige personen, aan welke hij brieven van aanbeveling mogt hebben, of met welke het toeval hem het eerst bekend mogt maken; echter daarop kan hij staat maken, dat het huis van eenen vriend gastvrij voor hem zal openstaan. Hij zal in geen huis komen, zelfs niet in dat van een' minder goede, zonder dat hem niet eene verversching met hartelijke vriendelijkheid aangeboden wordt. Vindt hij het huisgezin aan het ontbijt, het middagmaal of aan de thee; of is het voornemens iets te nuttigen, hij is daarbij welkom en kan zonder pligting daaraan deel nemen.

Doch in verscheidene groote huizen treft men dagelijks vreemdelingen en inwoners aan, die te gast genoodigd zijn; hier is de ware gastvrijheid te huis en de beschaafde vreemdeling, die daar eenmaal ingeleid is, vindt er steeds een vriendelijk onthaal: en zekerlijk, wat den gezelligen omgang betreft, het aangenaamste, wat het verblijf in Paramaribo aanbiedt.

In de gezelschappen heerscht opgeruimdheid en ongedwongenheid; men is daar niet trotsch op zijn geld, rang of titel, hetgeen dikwijls in Europa zoo hinderlijk is; ook de minder aanzienlijke, minder rijke is vrij in zijne manieren, en neemt, zonder voor eenige minachting bevreemd te zijn, den rang in het gezelschap in, dien hem zijne persoonlijke hoedanigheden aanwijzen en verzekeren.

In het algemeen zijn in Suriname natiën, standen en godsdiensten niet zoo sterk van elkander afgescheiden, als in Europa; men is verdraagzaam en derhalve gezellig, en ofschoon de aldaar wonende Engelschen en Franschen, van welke er echter weinigen zijn, meer op zich zelve leven, zoo maken daarentegen de aldaar sedert lang inheemsche Europeesche familiën, met de Hollanders en Duitschers, als het ware slechts ééne natie uit.

De vrije lieden onder de kleurlingen der Kolonie maken in eenen zekeren zin eene eigene klasse of caste uit, die, ten aanzien van den gezelligen omgang, bij de blanke bewoners moet achterstaan. Intusschen zijn de verbindtenissen en betrekkingen, waarin de blanken met de kleurlingen staan, zoo verschillend, en is de minder gemeenzame omgang met de kleurlingen geenszins van dien aard, dat zij de eensgezindheid der inwoners, maar nog minder de rust der Kolonie, zou kunnen verstoren.

Vele kleurlingen bekleeden openbare ambten, zijn schoolhouders, kantoorbedienden enz. en men vindt onder hen vele brave en beschaafde menschen.

In Paramaribo zijn drie zoogenaamde societeiten of geslotene collegiën. De Joden, die in dezelve geenen toegang hebben, hadden er, vóór den brand, insgelijks eenige onder elkander, die sedert dien tijd te niet gegaan zijn.

Het voornaamste dezer gezelschappen, aldaar

onder den naam van *de Societeit* bekend, bestaat uit overheidspersonen, planters en administrateurs van den eersten rang, als ook uit eenige der voornaamste ambtenaars en regtsgeleerden; door een medelid kan ieder voor zulk eenen kring voegenden vreemdelling geïntroduceerd worden.

Het tweede gezelschap van dien aard: *Unie* genaamd, bestaat uit meer verschillende klassen van menschen. In hetzelfde vindt men ambtenaars, kooplieden en andere burgerlieden, alsmede Hollandsche scheepskapiteins.

Het derde eindelijk is de militaire Societeit in het fort Zeelandia voor officiers en militaire beambten; ook burgers hebben er toegang, en kunnen als leden aangenomen worden.

Ook bezit Paramaribo eene vrijmetselaars-loge, alsmede eene afdeeling van de Maatschappij: *Tot nut van 't algemeen*, die over geheel Nederland verbreid is.

Andere gezelschappen zijn er niet, en ik zoude, behalve eene maandelijksche vóorstelling in de liefhebberij-comedie aldaar, geene openbare vermakelijkheid of uitspanning weten te noemen. Dorpen, of openbare tuinen, waar men tegen den avond naar toe zoude kunnen wandelen of rijden, en daar thee drinken of eenige verversching gebruiken, worden er niet gevonden.

Even zoo min openbare bals en dergelijken. Het ontbreekt wel is waar dengenen, die een liefhebber
van

van dansen en daar eenigermate bekend is, daartoe niet aan de gelegenheid, inzonderheid wanneer het hem niet aanstootelijk of beneden zijnen rang schijnt, deel te nemen aan somwijlen zeer fraaije bals, waarop dames verschijnen, die tot de kleurlingen behooren.

De Engelsche familiën geven zelden bals; de Gouverneur somwijlen bij hooge naamfeesten, waarbij echter gewoonlijk de leden der Regering, officiers en civiele ambtenaren toegelaten worden.

Dewijl aldaar het onderscheid tusschen den langsten en kortsten dag ten hoogste 20 minuten bedraagt, zoo kunnen de dagelijksche bezigheden ook zeer gelijkvormig ingerigt worden. Te 6 ure des morgens is het jaar uit jaar in helder dag; te 6 ure des avonds gaat de zon onder; te half zeven is het nacht. — Gedurende de werkdagen en gedurende de dagen, waarop het gerechtshof zitting houdt, worden de bureaux tegen 9 ure des morgens geopend, en tusschen 12 en 1 ure gesloten, wanneer alle openbare bezigheden ophouden. De kantoren der planters vindt men iets vroeger open; maar de koopwinkels bijna zoo lang als het dag is. Des avonds is alles gesloten en bij kaarslicht wordt gewoonlijk niets verkocht en over het algemeen niet gearbeid. Voor en na 6 ure mogen er geene goederen gelost, geladen noch vervoerd worden. — Te 8 ure des avonds moeten de soldaten in hunne casernen, de matrozen op hunne schepen zijn;

F

zendt

zendt men na dien tijd, welke door een schot van het fort wordt aangekondigd, nog eenen slaaf uit, zoo moet hij met een briefje van zijnen heer voorzien zijn, anders wordt hij door de wachten of patrouilles aangehouden, hetgeen zijnen heer *f* 6 kost.

De leefwijs in Paramaribo wijkt zeer van de gewone Europeaanse af, maar komt de Engelsche en die der zeesteden op het vaste land meer nabij.

Men drinkt des morgens thee, koffij of chocolade; te 12 ure wordt bijna altijd een *déjeuné à la fourchette* gebruikt, en dan van 2 tot 4 ure een middagslaapje genomen.

Men gaat zich vervolgens aankleeden, zit of wandelt bij de nu aankomende frissche koelte tot omtrent 6 of 6½ ure, wanneer men zich aan tafel zet. Men blijft gewoonlijk tot omtrent 8 ure aan dezelve zitten, wanneer er koffij, thee en likeuren rondgediend worden, waarop vervolgens bij schoon weder nog eene wandeling door eenige straten der stad gemaakt, en het overige van den avond in het een of ander gezelschap wordt doorgebracht.

Lieden, die op hunne gezondheid gesteld zijn, gaan tusschen 10 tot 12 ure slapen, omdat men bevonden heeft, dat gebrek aan nachtrust en de late avondlucht, alsmede het vele wandelen in de maneschijn, daar bijzonder nadeelig is.

De Surinaamsche keuken is noch de Fransche, Hollandsche, noch Engelsche; maar heeft van allen
iets,

iets, en maakt om deze reden, en wegens de vele die luchtstreek eigene spijzen, eene soort op zich zelve uit. De Europeaan, van welke natie hij ook zij, gewent zich spoedig daaraan, en dit is in het algemeen een bewijs, dat zij goed moet zijn. Met uitzondering van het kalfsvleesch, dat zelden te bekomen, en van het rundvleesch, hetwelk gewoonlijk mager en slecht is, heeft men veel ander vleesch, zoo als: schapen- en varkens-vleesch, gevogelte, alsmede verscheidene soorten van visch, zoo goed als in Europa. Steeds heeft men gebrek aan vele andere dingen en inzonderheid aan de smakelijkste van onze moeskruiden, zoo als aspersies en bloemkool, alsmede aan alle Europesche ooft-soorten; doch er zijn eenige smakelijke beziën en boomvruchten, die als moeskruid of ingemaakt goed kunnen gebruikt worden.

Desnietteenstaande kunnen zelfs die soort van menschen, welke gulzig en lekker eten, alles vinden, wat zij verlangen, en de tafels der aanzienlijke huizen zijn van dien aard, dat men er in de hoofdsteden van Europa naauwelijks eenige zal aantreffen, die beter en zoo wel voorzien zijn.

Behalve een gering getal vrijgelatene slaven, die om geld dienen en onder welke men zelden goede dienstboden vindt, moet men in Suriname, ten opzichte van de bediening, zijne toevlugt tot slaven nemen. Wie geene slaven in eigendom heeft, of hebben wil, kan er eenen huren. Het loon van

eene gewone dienstmaagd is f 7 in de week, welke zij aan haren meester moet geven; wil men derhalve van zulk een mensch gewillige diensten hebben, zoo moet men dit, door kleinigheden aan haar te geven, trachten te bereiken, dewijl men anders niets van haar gedaan kan krijgen dan hetgene men haar beveelt en wel het volstrekt noodzakelijke; dit alles zal behalve den kost, dien men haar geeft, voor de geringste dienstmeid, op f 12 in de week belooopen. Keukenmeiden en naaisters kosten wel tweemaal zoo veel. Kinderen heeft men tot een' billijker prijs; daarentegen kan een sterke en geschikte neger dagelijks f 2½ tot f 3 verdienen. Daar zij van een' tragen aard en meestal tot ééne soort van arbeid geschikt zijn, zoo gebruikt men daar ook veel meer huisbedienden dan in Europa, hetgeen niet weinig bijdraagt, om de leefwijs zoo duur te maken. In de huizen van goede lieden heeft ieder kind zijne eigene oppaster of bediende. Men heeft bijzondere meiden voor de keuken, ook wel nog een' kok; anderen voor de wasch, anderen om voor de zindelijkheid van het huis te zorgen. Indien men paarden houdt, zoo wordt er, wanneer ze goed zullen opgepast worden, voor elk paard een neger vereischt; indien men eenen tuin heeft of beesten houdt, zoo moeten daarvoor ook bijzondere lieden zijn. Het spreekt van zelf, dat de heer en de vrouw nog buitendien hunne bijzondere bedienden hebben, die hen aan-

klee-

kleeden, over tafel bedienen en hen begeleiden wanneer zij uitgaan, enz. — Hoe rijker en voornamer men is, des te grooter is het getal der bedienden; men vindt er in vele huizen 20 of 30.

Deze huisslaven zijn gewoonlijk in goede huizen zindelijk en net naar lands gebruik gekleed, inzonderheid de meisjes. Men beschouwt hen als eene soort van luxus. — Op feestdagen ziet men hen wel in fijn chits en neteldoek gekleed en met versiersels van goud en kralen bedekt. De toestand dezer menschen, zoo als die der slaven in het algemeen, hangt geheel en al af van de goedsgesteldheid hunner meesters; is hun meester goed en menschlievend, zoo kan hun lot niet alleen zeer dragelijk, maar dikwijls goed genoemd worden; in het tegenovergesteld geval hebben zij het ook des te slechter.

Niettegenstaande dit alles, kan men echter in het algemeen het karakter dezer klasse van menschen niet boosaardig noemen; hetgeen voor het overige, wanneer het zulks was, slechts een natuurlijk gevolg van hunnen toestand zoude zijn, waardoor zij aan al de nukken hunnes meesters zijn blootgesteld. Er zijn er zekerlijk, die tot alle slechtheid in staat zijn; maar onder welk volk en in welk land vindt men zulks niet? en dan nog wanneer de slaaf slecht is, of wordt, is het in de meeste gevallen aan den Heer zelve te wijten, die hem welligt verwende, niet in eenen zekeren afstand, of niet

onder de noodige tucht of onder zijn opzigt hield; maar ook, dikwijls, slechter van zeden en karakter dan de slaaf, hem slechte voorbeelden gaf. — In goede huishoudingen, en inzonderheid bij brave en vriendelijke menschen, vindt men ook doorgaans goede en brave slaven, en hoort men zelden of nooit van slechte daden: en dit is bewijs genoeg.

De verkleefdheid, welke zij, inzonderheid voor hunnen meester, in wiens huis zij geboren zijn, hebben, is groot en opregt; zij beminnen deszelfs kinderen als eigene, en leggen gedurende hun gansche leven de grootste toegenegenheid aan den dag bij diegenen, welke zij zoogden of opvoedden.

Schenkt iemand de vrijheid aan eenen slaaf, en verlaat deze het huis van zijnen voormaligen gebiedder, dan beschouwt hij zich echter gedurende zijn gansche leven nog als deszelfs dienstknecht en is op ieder oogenblik tot zijnen dienst gereed.

De kleeding der Europesche familiën in Suriname, alsmede die van de betere klasse der vrije kleurlingen, is even als de onze, doch naar het klimaat gewijzigd; men draagt de zomerdragt der hoofdsteden van ons werelddeel. Door de vele aankomende vreemdelingen ontbreekt het niet aan voorbeelden, en, in de koopwinkels aldaar, zelden of nooit aan stoffen voor de nieuwste modes, en de kleermakers in Paramaribo behoeven voor de Europesche niet onder te doen. Men is in alle

stan-

standen zeer op eene nette kleeding, voornamelijk op schoon linnengoed, gesteld. Mannen dragen gewoonlijk ondergoed van wit linnen of van boomwollen stoffen; in huis, op het kantoor, ook wel wanneer zij des morgens om hunne bezigheden uitgaan, eenen dergelijken korten rok, aldaar *rabadje* genaamd.

Wanneer men bezoeken geeft of ontvangt, dan trekt men een' lakenschen rok aan. Bij rouw, die daar algemeen in gebruik is en lang duurt, kunnen de mannen niet buiten eene zwarte kleeding van laken of kasimir: eene voor dat klimaat verkeerde gewoonte!

De Surinaamsche vrouwen kleeden zich meestal in fijn neteldoek of perkal; de witte kleur en de Engelsche mode zijn de heerschende; zeer zelden ziet men een gekleurd kleed. — Bij zwaren rouw wordt zwart merinos en taf gedragen.

De dames aldaar beminnen den opschik en weten zich met smaak te kleeden. Zij versieren zich het liefst met echte kralen en granaten. Fraaije, gekleurde steenen en echte paarden ziet men weinig.

De voornaamste taal in Paramaribo, en in welke ook alleen alle openbare zaken verhandeld worden, is de Hollandsche. Men hoort echter ook veel Engelsch, somwijlen Fransch en Hoogduitsch spreken; bij eenige Joodsche familiën blijft men het Portugeesch spreken. Voor al deze talen zijn bij de geregtshoven beëdigde translateurs aangesteld.

De taal van alle créoles (aldaar geborene, evenveel van wat kleur) onder malkander is een tongval, welken men neger- of bastaard-engelsch noemt, en die uit Engelsche, Hollandsche, Portugesche en Negerwoorden zamengesteld is, volstrekt geene spraakkunstige regels heeft, en over het algemeen zoo weinig beschaafd is, dat zij zeker niet als schrijftaal gebruikt kan worden.

Men moet derhalve dit *patois* of gemeene volkstaal geheel alleen door den omgang leeren. Gemakkelijk begrijpt ieder daarvan het allernoodzakelijkste; maar dewijl de taal van den neger beeldrijk en raadselachtig is, zoo blijft er voor den Europeaan, zelfs na een veeljarig verblijf, nog veel overig, dat onverstaanbaar is; en alleen die uitlanders, welke, langen tijd op plantaadjen woonachtig, dagelijks met vele negers omgegaan hebben, zullen die taal in haren ganschen omvang leeren.

Ik kan deze afdeeling niet eindigen, zonder een paar woorden te schrijven voor diegenen mijner landgenooten, welke voornemens zijn naar Suriname te vertrekken, om aldaar hunne zoogenaamde fortuin te maken.

Gewoonlijk ontstaat zulk een besluit bij jonge lieden, die het in Europa niet kunnen uithouden, die in hunne betrekkingen geen behagen schep-

pen;

pen; misschien ook omdat zij hoorden, dat deze of gene Duitscher aldaar zeer rijk geworden is. Doch men bedenkt niet, dat terwijl het *ééne* gelukt is, om, na menige moeilijke poging, na gedurende eene lange reeks van jaren, met allerlei moeilijkheden en gevaren gekampt, en vele offeringen gedaan te hebben, eindelijk dat doel te bereiken, er misschien 99 langs dien weg, en onder dergelijke pogingen, gestorven of te grond gegaan zijn!

In vroegere tijden, toen bijna niemand naar de Oost- of West-Indiën ging, dan die te huis zich niet wel gedroeg; toen het kleine Holland voor zijne uitgebreide Oost- en West-indische bezittingen om menschen zoodanig verlegen was, dat aldaar de schandelijke zoogenaamde zielverkooprij gedreven werd; in die tijden, toen in Suriname, uit gebrek aan andere voorwerpen, de op de plantaadjen dienende blanken, die stierven of weder naar het Moederland vertrokken, alleen konden vervangen worden door uit den dienst ontslagene soldaten, matrozen, enz. ja toen konde een Duitscher of e enig ander buitenlander, die zich noodzakelijk wist te maken, op fortuin rekenen, en uit die tijden *alleen* dagteekenen ook nog de *weinig* onzer Duitsche landgenooten, die in Suriname rijk geworden zijn. In de tegenwoordige tijden zal het een buitenlander moeilijk tot die hoogte brengen!

De laatste dertig jaren, welke in Europa eene geheele omkeering te weeg bragten, hebben ook in Suriname groote, ja ongehoorde veranderingen in alle betrekkingen veroorzaakt. Eene dier gewichtigste veranderingen is deze: dat het aldaar in geenen deele meer aan menschen ontbreekt; en wanneer het in het een of ander beroep of kunst aan *één* bekwaam individu ontbreekt, zoo zijn er *tien* anderen te vinden. De Administrateur aldaar heeft thans de keus tot het bezetten der vacerende posten op de plantaadjen onder een aantal jonge, ten deele beschaafde lieden uit bijna alle standen, die of uit neiging tot planters verkozen opgeleid te worden, — of door wederwaardigheden, te leur gestelde verwachtingen, enz. daartoe moesten besluiten.

Onder de eersten zijn vele jonge Hollanders, die dan toch door vrienden of familie-betrekkingen eenmaal uitzigt op bevordering hebben. Maar welke blijft er voor den Duitscher over, wien dit alles in Holland ontbreekt? ten hoogste deze: van, na duizend doorgestane moeilijkheden en gevaren, wanneer hij *zeer braaf en spaarzaam* was, zijn leven als Directeur eener plantaadje, ver van zijn vaderland verwijderd en zonder schulden na te laten, onder Negers, te eindigen. — Om zulk eene fortuin te maken behoeft men, mijns bedunkens, niet uit Duitschland te gaan!

Het is derhalve *niemand* aan te raden, wanneer
hij

hij zijn brood in het vaderland of ergens in Europa heeft, het daar onder duizend smartelijke ontberingen te zoeken. De evenredigheid tusschen de zekere gevaren en de onzekere uitkomst is al te groot!

Als koopman zou hij het nog eenigzins kunnen wagen; hier staat hem niets in den weg, dan de algemeene mededinging. Hij zal leergeld moeten geven; maar, is hij geen stiefkind der geluksgodin (wier gunst overal bij dezen stand beslist), zoo kan hij zich nog altijd zeer goed redden. — Een bekwaam Medicinae doctor en chirurgijn kan daar ook goed voortkomen, doch hij moet daar niet naar toe reizen, zonder middelen ter bestrijding zijner inrigting te hebben. Men moet er veel geld verteren, het leven is gewoonlijk kort, derhalve de tijd *dierbaar!*

Vermogen over zich zelve, groote liefde tot werkzaamheid, spaarzaamheid en volharding; wie deze eigenschappen met nuttige kundigheden, en eene zekere vaardigheid in eenige kunst gepaard, bezit, die kan het wagen; hij echter, die dit niet heeft, blijve te huis: een bitter en vruchteloos naberouw zouden er anders de gevolgen van kunnen zijn!

VIII.

Een uitstap naar het land.

In den grooten droogen tijd van het jaar, van Augustus af tot aan het einde van October, leveren de plantaadjen, inzonderheid zulke, die aan de oevers eener groote rivier of aan de zeekusten liggen, een ongemeen koeler en aangener verblif op, dan de stad.

In dezen tijd hebben dan ook de groote vacantedagen der gerichtshoven en der scholen plaats, en ieder, wiens omstandigheden het toelaten, maakt daarvan gebruik, om eenen uitstap naar het land te doen. Daar nu ook inzonderheid tegen het einde van dat jaargetijde de heete koortsen, welke onder dat klimaat te huis behooren, het menigvuldigste en gevaarlijkste plegen te zijn, zoo tracht men het gevaar door zulk eenen uitstap naar het land te ontwijken; ofschoon zich dikwijls menig een, wegens onmatigheid, aldaar eene ziekte, ook wel den dood op den hals haalt, waaraan hij misschiën in de stad ontkomen zoude zijn. — Dit is dan ook de gewone tijd, waarop de Gouverneur zijne inspectie-reis naar het militair-cordon, alsmede de heeren Administrateurs de ronde op de aan hun be-

bestuur toevertrouwd plantaadjen doen. — De naar de havens van het Moederland bestemde vloot, die gewoonlijk in den herfst vertrekt, is in het begin van Augustus grootendeels afgezeild; de reede wordt ledig, in den handel gaat weinig om, en het stadsleven wordt stiller en eentooniger.

Zij, die geene bezittingen, geene administratiën hebben, voegen zich bij hunne vrienden; men bespreekt tijd en plaats voor de bijeenkomsten, — en zoo ziet men de eene boot na de andere, met vrolijke gezelschappen, blijmoedig de rivier afvaren.

Niet alleen in den droogen tijd kan men naar het land gaan, maar ook in elken anderen; echter worden in den regentijd de reistogtjes in menigte streken moeilijk gemaakt, hetgeen dan evenwel aan de zee-kusten, waar het minder regent, dikwijls zoo veel te aangener is. Ook is het om het land door te reizen en overal een gastvrij onthaal te vinden geenszins noodig, dat men met een voornaam man of onder diens bescherming reize: o neen! dit kan zeker veel gemak te weeg brengen, maar tot de zaak doet het niets af.

Heeft men op de plantaadjen slechts eenige goede kennissen, en voorziet men zich met aanbevelingen voor de omstreken, waar men zoodanige goede kennissen niet heeft, zoo kan men geheel alleen, ten hoogste met eenen jongen als bediende, in eene met 4 of 5 goede Negers bezette tentboot de geheele Kolonie langs reizen, zonder (de kosten
van

van het vaarttuig en der dranken, die men mede neemt, uitgezonderd) eenige beduidende onkosten te maken. Overal, waar men aankomt, bekend of onbekend, wordt men vriendelijk ontvangen, gastvrij onthaald, en des noods met raad en daad bijgestaan.

Wanneer het er iemand bevalt, laat men zijne hangmat vastmaken, en hij kan daar overnachten en 2, 3, 8 dagen blijven, of zoo lang als hij verkiest. Op vele eenzame en verre van de stad afgelegene plantaadjen is men blijde, wanneer er maar een vreemd bezoek komt, en men stelt alles in het werk, om hem langer te behouden. De vreemdeling behoeft dan geenen bijzonderen wegwijzer of leidsman, om te beletten, dat hij in de wildernissen verdole; hij kiest daartoe gewoonlijk iemand uit de in zijne boot zijnde Negers, die een goed jager is, benevens zijnen jongen, om hem op jagtpartijen te verzellen, en kan, zonder alle vrees voor roof of moord, zoo ver reizen als hij wil. Men heeft nooit gehoord, dat in Suriname een' vreemdeling op die wijze eenig letsel aangedaan is. Eer men echter zoodanige reizen onderneemt, is het goed, ja noodzakelijk, dat men geen nieuweling in het land zij, maar dat men zich reeds eenigermate aan het klimaat gewend hebbe, om de vermoeijensissen, die er mede gepaard gaan, te kunnen verdragen; ook moet men met de taal, de inborst en de zeden der negers bekend wezen.

Ondertusschen is het altijd aangenamer om in gezelschap, bijzonder in goed gezelschap, dan alleen te reizen, en wij maakten derhalve gebruik van de vriendelijke uitnoodiging van eenen plantaadjemeester, wiens fraaije en ruime tentboot, welke met acht in schoone liverei gekleede negers, bestemd tot roeijers, en eenen stuurman bemand was, en waarin wij onzen koffer reeds te voren bezorgd hadden, ons aan den oever afwachtte.

Hier vinden wij onzen vriendelijken gastheer misschien alleen, doch meestal van zijne familie of eenige vrienden verzeld, en wij steken van den oever af. Dit geschiedt nu, naardat de reis *tegen* of *voor* stroom moet geschieden, met ebbe of vloed.

Gaat de reis verder dan binnen den tijd van 6 uren (*een water*) geschieden kan, dan moet men aanleggen, om de naaste ebbe of vloed, naardat deze of gene in ons plan ligt, af te wachten; men noemt dit: *tijd stoppen*.

Dit nu geschiedt op de eene of andere plantaadje, welke men voorbij vaart, en tot een rustpunt wil kiezen. Overal, waar men ook aanlandt, is men welkom. Wanneer het nog dag is, zoo worden wij ter plaatse, waar men aan land stapt, of door den eigenaar, of gewoonlijk door den Directeur der plantaadje, of diens bedienden, verwelkomd, die ons in huis noodigen, alwaar de huisheer ons alle ververschingen, waarover hij beschikken kan, aanbiedt.

Maar

Maar gewoonlijk maken wij in zoodanig geval daarvan een matig gebruik, omdat onze bedienden (van welke er, bij zulk eene vaart, een behoorlijk getal medegenomen wordt) reeds de tafel met de rijkelijk medegebragte levensmiddelen van allerlei aard bezetten.

Ook kan men reeds eenen kouden maaltijd onder weg gehouden hebben, en zich hier vergenoegen met eenen kop thee of koffij. Is onze tijd gekomen, waarvan ons de Negers, die tot onze boot behooren, berigt brengen, zoo nemen wij afscheid, en zetten onze reis zoo lang op dezelfde wijze voort, tot wij de plaats onzer bestemming bereikt hebben.

Dit nu is gewoonlijk een eigendom of anders een geliefkoosd verblijf van onzen gastheer, waar wij alles in gereedheid vinden, om ons te ontvangen. Door eene schoone laan aan weêrskanten met oranje- of palmboomen, met bloeiende sierlijk gesnoeide limoen-heggen bezet, komen wij op eene ruime, hier en daar, met groepen van schaduwrijke boomen beplant plein, rondom met gastvrije woonhuizen omgeven. Het schoonste derzelve is gewoonlijk het zoogenaamde Heeren-huis, waarin wij onzen intrek namen.

Aan elken gast wordt nu eerst zijne kamer of slaappleats aangewezen, alwaar hij zijne hangmat laat vast maken.

Men bekomt vervolgens eenige ververschingen,
en

en begeeft zich ter rust; of is het nog dag, dan verkleedt men zich; kortom, men doet zoo als men wil, totdat de theetafel, het ontbijt of de middagmaaltijd het gezelschap vereenigt.

Alsdan heerscht er gewoonlijk gulle vrolijkheid onder het genot van een goed glas wijn; stijve pligtplegingen hebben geene plaats; ieder is op zijn gemak, en is het gezelschap goed gekozen, zoo kan men de uren en dagen van zoodanig een verblijf onder de geneugelijkste tellen, welke men aan gene zijde der keerkringen kan beleven.

Men eet en drinkt, men wandelt, men gaat op de jagt of uit visschen, men rust weder uit, en zoo brengt men het grootste gedeelte van den dag door; — des avonds zet men zich ook wel eens aan de speeltafel; — maar de morgenstond, deze wordt gewoonlijk aan eene wandeling in den omtrek der plantaadje zelve toegewijd, en de verschillende aangelegde plantingen en fabrieken in oogenschouw genomen.

Hier ziet de vreemdeling misschien voor de eerste maal den aanbouw en de bereiding van het suikerriet, de behandeling van den koffijboom en boomwol-struik, en van derzelve vruchten.

Leergierig laat hij zich door zijnen gastheer of diens directeur al deze verschillende werkzaamheden, en datgene, wat daarvoor aan iederen Neger naar geslacht en ouderdom toegedeeld is, verklaren.

Met bewondering beschouwt hij de kanalen,

G

dam-

dammen, sluizen, kortom den waterbouwkundigen toestand der plantaadje en meent zich in Holland verplaatst te zien.

Met eene nieuwsgierige opmerkzaamheid beziet hij de door stoom, water of muilezels gedrevene suikermolens; de inrigting der stook- en distilleerhuizen; of hij beschouwt de verschillende molens en gereedschappen, waardoor de koffij en boomwol gezuiverd worden.

Doch inzonderheid wekt bij hem de bearbeiding van het aardrijk het levendigst belang, hetwelk aldaar niet met den ploeg doorsneden, of door kunstige werktuigen gezuiverd en beplant, maar geheel alleen door menschenhanden bebouwd wordt.

Hij ziet, hoe bijkans naakte menschen in den gloed der zonnestralen of onder stroomende regenvlagen al dat werk verrigten moeten; — hij ziet welke ongeloofelijke moeite, hoeveel bloed en zweet het hun kost, om ons de genietingen van de suiker en koffij, of de wol tot het fijne weefsel van het neteldoek te verschaffen! Is hij daarmede gereed, zoo onderrigt hij zich omtrent den toestand der Negers, omtrent de hoofdtrekken van hun karakter, omtrent hunne ondeugden en deugden. Hij neemt hunne zeden en leefwijs waar en is ooggetuige van hunne behandeling. Hij mag hier veel zien wat tegen zijn menschelijk gevoel aandruischt, maar ook veel wat hij zich erger, wat hij zich anders had voorgesteld. Hij vindt alzoo gelegenheid,

om

om zich een duidelijker denkbeeld van het karakter en den toestand eener klasse van menschen te maken, over welke hij reeds zooveel tegenstrijdigs gehoord en gelezen had: en wanneer hij niet gewoon is, de menigvuldige verschijnsels, die in het dagelijksch leven voorvallen, onopgemerkt te laten voorbijgaan, zoo zal hij hier ruime stof tot nadenken vinden. — En hoeveel heerlijke en ongestoorde genietingen bieden zich hem aan, wiens hart gevoelig is voor de schoonheid der Natuur, die steeds nieuwe rijkdommen ten toon spreidt!

Wat al overvloed van heerlijke nog nooit geziene planten en bloemen; wat weligheid eener nooit vermoeide, nooit rustende vegetatie biedt zich aan zijn verbaasd gezigt, wanneer hij de donkere schaduw des naasten wouds betreedt! Hij kan zijne oogen nauwelijks gelooven, wanneer hij de pracht, verscheidenheid en menigte der bontgevederde bewoners van dit bosch, de heerlijkste en zeldzaamste vlinders, het tallooze heer van allerlei soorten van dieren ziet! Hetgeen alle verzamelingen van natuurlijke zeldzaamheden in Europa hem slechts gebrekkigs aanboden, ziet hij hier leven, en kan hij in weinige dagen beschouwen. Doch de invalende avond vermaant hem om naar huis te gaan. Maar nu laaft hij zich weder in eene koele met welriekende geuren bezwangerde avondlucht, en zoo verlustigt hij zich in den aanblik der bosschen en struiken, die, van lichtgevende insekten wemelende,

als in vuur schijnen te staan. En eindelijk, met welk eene onbeschrijfelijke pracht en heerlijkheid verschijnt niet in die luchtstreek de donkerblauwe, gesternde hemel, in eenen wolkeloozen zomernacht!

Zoo snellen dan, onder menigerlei genot voor den gast, die voor de schoonheid der Natuur gevoelig is en die het leven weet te genieten, de dagen van het landleven voorbij; inzonderheid wanneer de bureu en vrienden van den gastheer dikwijls bezoeken geven en ontvangen en daardoor het gezellig genoeg vermeerderd wordt. Ongemerkt nadert het uur, waarop men van elkander moet scheiden en naar huis keeren, en men is verdrietig, dat men niet langer kan blijven.

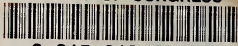
E I N D E.

De omschrijving van het Titel-Vignet vindt men op bladzijde 58, en sluit in het gezicht van het Gouvernementshuis, tot en met het Fort *Eendragt*.

LIBRARY OF CONGRESS

0 015 918 439 0